

ČASOPIS IZ SVETA NAUKE I PRAKSE U PČELARSTVU

PČELAR

GODINA CX, BROJ 8, AVGUST 2007.

www.spos.info

tema broja
VAROA

Izdavač

SAVEZ PČELARSKIH ORGANIZACIJA SRBIJE

Molerova 13, 11000 Beograd,

011/2458 640, 064/40 191 63

spos@sezampro.yu, www.spos.info

The Magazine of Serbian Beekeeping
BEEKEEPER

The Beekeeping Association of Serbia
Serbia, 11000 Belgrade, Molerova St. 13

Predsednik SPOS-a

dipl. inž. Živoslav Stojanović

Milana Martinovića Metalca 4, 24413 Palić
024/753 771, 063/510 598, zorbrad@yunord.net

Glavni i odgovorni urednik

Milanka Vorgić

Olge Petrov 24, 21000 Novi Sad
021 372 277, 063 586 513, vorgicbe@nspoint.net

Izdavački savet

Prof. dr Jovan Kulinčević (predsednik)

Prof. dr Bosiljka Đuričić (Beograd)

Prof. dr Zoran Stanimirović (Beograd)

Prof. dr Desimir Jevtić (Beograd)

Prof. dr Slobodan Miloradović (Beograd)

Prof. dr Miloje Brajković (Beograd)

Jovo Kantar (Beograd)

Žarko Živanović (Sremski Karlovci)

Redakcija

Dragunin Gajić (Veliko Gradište)

Milan Jovanović (Trstenik)

Ratko Joković (Lučani)

Branislav Karleuša (Beograd)

Dejan Kreculj (Kovin)

Milan S. Matejić (Vlaški Do)

inž. Robert Past (Novi Sad)

Rajko Pejanović (Šabac)

Milutin Petrović (Kragujevac)

Dr Nada Plavša (Novi Sad)

Dr Slavomir Popović (Beograd)

Vladimir Hunjadi (Petrovaradin)

Članovi redakcije iz inostranstva

Vladimir Augustin (Metlika - Slovenija)

Borisav Brnjava (Bar - Crna Gora)

Ferid Belatić (Tuzla - BiH)

Amir Demirović (Sansk Most - BiH)

Milan Isidorović (Sutomore - Crna Gora)

Dr med. Stipan Kovačić (Darda - Hrvatska)

Branko Končar (Kozarac - BiH)

Mr Goran Mirjanić (Gradiška - BiH)

Aleksandar Mihajlović (Skoplje - Makedonija)

Franc Prezelj (Kamnik - Slovenija)

Dr Zlatko Puškadija (Osijek - Hrvatska)

Milorad Čeko (Banja Luka - BiH)

Dr Irena Džimrevska (Skoplje - Makedonija)

Franc Šivic (Ljubljana - Slovenija)

Lektor

Bogdana Petrović

Tehnička priprema

Mateja Vučinić

Tiraž

14.500 primeraka

Štampa

Kolor pres - Lapovo

tel. 034/853-715, 853 560, kolorpres@ptt.yu

Fotografije

Miloš Antonić, Milanka Vorgić, Milan Vraštanović, dr

Rodoljub Živadinović,

dr Ružica Igić, Rajko Obradović, Isak Pihler,

dr Nada Plavša, , Vladimir Hunjadi

Fotografija na naslovnoj strani

Likovna kolonija "Moje sunce", Novi Sad

M. Vorgić

Istorija časopisa

Prvi ilustrovani časopis za pčelare štampan je 1883. godine u Beogradu pod imenom "Pčela". Potom je štampan "Srpski pčelar", 1. oktobra 1896. godine u Sremskim Karlovcima. Od 1899. godine nastavlja da ga izdaje Srpska pčelarska zadruga u Rumi. "Pčelar", organ Srpskog pčelarskog društva, izlazi od 1. januara 1898. godine u Beogradu. U Januaru 1934. godine spojili su se "Pčelar" i "Srpski pčelar" i od tada izlaze pod nazivom "Pčelar".

Ukazom predsednika SFRJ "Pčelar" je 1973. godine odlikovan Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima za izvanredne zasluge, popularisanje i unapređenje pčelarstva, a Kulturno-prosvetna zajednica Srbije dodelila mu je 1984. godine Vukovu nagradu za doprinos kulturi u Srbiji.

Članstvo u SPOS-u

Članstvo u Savezu pčelarskih organizacija Srbije ostvaruje se preko društava pčelara po slobodnom izboru. Članarina u 2007. godini za članove iz Srbije iznosi 1.100 dinara, iz Republike Srpske 28,8 KM, iz Hrvatske 228 kuna, iz Slovenije 5.273 tolara, za pčelare iz Crne Gore, Makedonije i ostalih stranih zemalja gde se časopis šalje poštom 32 €, a gde se šalje avionom 40 €. Članstvo podrazumeva dobijanje 12 brojeva časopisa godišnje.

Račun SPOS-a: 160-17806-08

Saradnja sa časopisom

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju. Redakcija zadržava pravo redigovanja tekstova. Za sadržaj tekstova odgovaraju autori, a za sadržaj oglasa oglašivači. Listovi koji preuzimaju radeve iz časopisa "Pčelar" dužni su da jasno navedu izvor informacija.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
638.1

PČELAR: časopis iz sveta nauke i prakse u pčelarstvu/ glavni i odgovorni urednik
Milanka Vorgić. God. 1, br. 1. (januar 1898) - . - Beograd: Savez pčelarskih organizacija Srbije

- (Lapovo: Kolor pres) - 24 cm

Mesečno

ISSN 0350-431X = Pčelar

COBISS.SR-ID 15913218

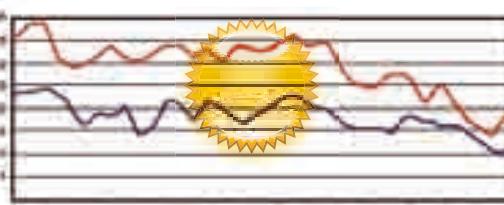
APIMETEOROLOŠKA PROGNOZA ZA AVGUST 2007.

Prema pčelarskoj tradiciji, prvi avgust označava pčelarsku Novu godinu jer je to trenutak završetka jednog i početka sledećeg perioda u životu pčelinje zajednice i vreme kada pčelari traba da imaju na umu staru izreku – kako uzimiš, tako ćeš i vrcati. A taj posao je pred nama. Kakve nam vremenske prilike nagovještavaju meteorolozi za ovaj mesec?

Ako se predviđanja ostvare, i avgust će biti upamćen po veoma toploem vremenu. Već na samom početku meseca temperature će se kretati od dvadesetak u jutarnjim satima, pa sve do vrelih tridesetak i više stepeni oko podneva. Slično vreme će se zadržati u čitavoj prvoj polovini meseca, što će, sa svega dvadesetak litara kiše po metru kvadratnom, statistički nalikovati ne tako davnoj 1998. godini. Uz to, ovo sušno vreme pratice povremeno i topli vetar. U najvećem delu Srbije padavine će biti lokalnog karaktera, mahom praćene grmljavinskim nepogodama, kišom, jakim vетrom i ponegde gradom ali su izgledi i za njih prilično skromni; popodne crni oblaci, a već sutradan nebesko plavetnilo i opet užareno sunce. Kako se mesec bude bližio kraju, tako će se i vremenske prilike smirivati, pa se potkraj meseca očekuje lagani pad temperature i vreme prijatno za radove na pčelinjaku.

S obzirom na malu količinu padavina veoma je izvesno da će na mnogim lokacijama izostati ubojljena tiha paša od koje pčelari očekuju da pčelice sebi same obezbede zimnicu. Izostanak unosa, visoke dnevne temperature i osobina čitave ove kalendarske godine da je sve počelo, ali i završilo, dvadestack dana ranije nego što je ubočajeno, upozorenje su da se mora biti veoma oprezan zbog velike opasnosti od pojave grabeži na pčelinjacima. Osim toga, ni pčelinji neprijatelji neće biti ravnodušni prema sakupljenim slasnim zalihama u košnicama pa je neophodno postaviti klopke za ose i stršljenove. Slabija društva još od sredine leta vrebaju mali i veliki voskov moljac, a glasno dozivanje pčelarica nad košnicama glavobolja je svakom pčelaru. Na varou je izlišno podsećati, kao i na higijensko pojilo i dobro ventilaciju.

AVGUST 2007.

SAOPŠTENJE IZVRŠNOG ODBORA SAVEZA PČELARSKIH ORGANIZACIJA SRBIJE

Na vanrednoj sednici Izvršnog odbora Saveza pčelarskih organizacija Srbije, održanoj 30.06.2007. god, posle zahteva velikog broja članova Izvršnog odbora da se urednik časopisa „Pčelar“ smeni, on je podneo neopozivu ostavku, što je i prihvaćeno.

Na sednici Izvršnog odbora Saveza pčelarskih organizacija Srbije održanoj 14.07.2007. god. izabran je novi urednik časopisa „Pčelar“, Milanka Vorgić.

Iz ovih razloga je časopis „Pčelar“ za juli mesec kasnio.

Izvršni odbor se zahvaljuje dosadašnjem uredniku, a novom želi mnogo uspeha u radu.

Izvršni odbor Saveza pčelarskih organizacija

Glavni i odgovorni urednik
Milanka Vorgić

Poštovani pčelari, uvažene pčelarke, draga deco i ostali čitaoci,

U istoriji časopisa "Pčelar", dugo 110 godina, prvi put je za glavnog i odgovornog urednika izbarana žena. Velika je čast, ali i odgovornost uređivati ovaj nacionalni list.

Svoje profesionalno novinarsko znanje i pčelarsko iskustvo uložiš u časopis i pokušati da ispunim vaša očekivanja. Za to ste mi neophodni vi, dragi pčelari, sa svojim iskustvima, naučni radnici sa svojim istraživanjima i svi vi drugi koji svoja znanja takođe možete uložiti u zajednički cilj – dobar "Pčelar".

Ovim otvaram za saradnju časopis, sa jasnom uređivačkom politikom - bez podela - jer mi smo jedan rod!

Ima toliko toga o čemu treba da pišemo. Najpre o vremenu u kojem živimo i onome što ono nosi, a značajno je za pčelarstvo. Temperature, izuzetno visoke za ovo doba godine, (40 stepeni prosečno, a 24. jula zabeleženo je čak nezapamćenih 47 stepeni u Novom Sadu). Posledice će biti nemerljive.

Varoa sama sa pčela otpada.

I suncokret nas je ove godine izneverio.

Zašto nestaju pčele s naše planete, zašto u borskem kraju umiru, zašto se lipa u Fruškoj gori "sanitarno seče"?

Na sva ova pitanja moramo dati valjane odgovore u našem časopisu, kako bismo pomogli pčelarima da bar lakše podnesu gubitke kojih će nesumnjivo biti.

Bavljenjem ovim i svim drugim važnim i zanimljivim temama sledićećemo ideju profesora Jovana Živanovića koji je 1896. godine i osnovao časopis "Srpski pčelar".

To je moja osnovna zamisao koja me je i podstakla da konkurišem za glavnog i odgovornog urednika časopisa "Pčelar".

Vladimir Hunjadi
Tunišlava Paunovića 8
21131 Petrovaradin
tel: 021/ 6433-271
mob: 063/ 86-999-79

PISMO PČELARIMA ZA AVGUST

Kada počinje nova pčelarska sezona, ili bolje rečeno priprema pčelinjih zajednica za narednu godinu? Mnogi iskusni pčelari će reći u avgustu.

SREĐIVANJE GNEZDA

Sve propuštene radove u sezoni, pčelar mora sada da uradi da bi mu pčelinje zajednice ušle u jesen i zimu zdrave, snažne i sposobne da iskoriste sve paše u narednoj pašnoj sezoni. Plodište je moralno biti sređeno još u julu. Devičanski i ramovi u kojima se izvela samo jedna ili dve generacije pčela, morali su biti postavljeni na periferiju budućeg gnezda, ili uklonjeni iz njega. Ako u avgustu i prvoj polovini septembra u plodištu zaostanu devičanski ramovi, matica će nerado polagati jaja u takvo saće. Ako se ipak dogodi da poneki devičanski ram ostane u centru klubeta, što ne bi smelo da se dogodi, u zimskim mesecima može doći do podele klubeta, a zatim i propadanja cele pčelinje zajednice. Kompletno klube može da se pomeri u jednu od strana košnice, gde su zalihe zimske hrane nedovoljne, što takođe može prouzrokovati propadanje pčelinje zajednice.

Stara matica 2005.

Sređeno gnezdo u julu (Vojvodina) daće bolje rezultate prezimljavanja i prolećnog razvoja, nego avgustovsko sređivanje gnezda, iako to ne mora da bude pravilo za svaku godinu, i na svim pašnim terenima (planinski predeli Srbije). U nekim od naših pašnih područja u avgustu se očekuju glavne livadske paše (planinski predeli Srbije). Na tim pašnim terenima gnezdo se sređuje malo kasnije. Veoma je značajno da u oba slučaja pčele same pripreme i slože u plodište polen i med onako kako njima odgovara. Hranu koju pčele u pripremi zimnice (polen, med) stave iznad legla i oko njega, obrazuje topotni omotač,

čiji značaj još nisu uvideli mnogi pčelari, već više obraćaju pažnju na toplotnu izolaciju zidova i poklopnih dasaka svojih košnica.

Ako se pčelar ne meša mnogo u pripremu zimnice svojih pčela, one će hranu postaviti na što manje okvira i na vence visine oko 10 cm. Viškovi hrane će se nalaziti na perifernim ramovima, levo i desno od gnezda. Prostor za zimovanje će ostaviti na mestu gde se nalazilo avgustovsko leglo. Zimsko klube će se formirati na pomenutom mestu, 20 – 25 cm po visini i širini. Rasuta hrana na mnogo okvira u nedovoljnim količinama, otežava pčelama normalno prezimljavanje.

Sređivanje gnezda za prezimljavanje pčela u septembru, nikad nije dalo odgovarajuće rezultate u prezimljavanju i prolećnom razvoju.

KVALITET MATICE

Tokom sezone, stare i loše matice trebalo je do sada da budu zamenjene. U pčelinjim zajednicama u kojima u avgustu još uvek postoji velika količina trutovskog legla i vidno mnogo trutova, iako još ima kvalitetno radiličko leglo, takvu maticu bi u avgustu bilo neophodno zameniti. Ispravne i mlade matice u avgustu više ne polažu jaja u trutovske čelije. Svaki pčelinjak mora imati evidenciju o starosti matica. To se postiže jednostavnom metodom obeležavanja matica bojom za odgovarajuću godinu. Cilj je da se ne dozvoli prezimljavanje matica starijih od dve godine.

U avgustu i septembru postepeno ulazimo u period kada paše jenjavaju ili potpuno iščezavaju. Pčelinje zajednice sa lošim maticama, a naročito društva bez matica, postaju meta grabeži. U njihovom prisustvu prenose se sve pčelinje bolesti. To je razlog više da svaka pčelinja zajednica ima ispravnu maticu, koja će biti rezultat zdravih i snažnih pčelinjih zajednica.

ZIMNICA

Veoma je značajno da se u avgustu i u prvoj polovini septembra pčelinje zajednice nalaze na prostorima sa tihom pašom. Na taj način se postiže normalna aktivnost matice (600-800 jaja dnevno). Tiha paša sačuvaje potrošnju uskladištene zimnice prikupljene u prethodnom periodu.

Ukoliko se pčelinjak nalazi na bespašnom terenu, treba simulirati pašu veštačkom prihranom, kontrolisati pčelarsku vagu na pčelinjaku, i sanirati dnevne gubitke šećernim sirupom u odnosu 1:1.

Dešava se da zimnica nije obezbeđena u optimalnom roku (15-20 kg). Avgust je poslednji period, zaključno sa 15. septembrom, da se obezbedi dovoljno zimnice. Posle toga prihranjivanje treba izbegavati, jer takva dopuna zimske hrane više šteti nego što koristi. Ukoliko u tom periodu ipak nije obezbeđeno dovoljno zimnice, prihranu je preporučljivo vršiti u obilnim obrocima, što znači 3-4 litre šećernog sirupa (1:1 šećer-voda) svake druge večeri. Treba preduzeti sve mere predostrožnosti protiv grabeži.

Pčelar mora da zna da šećer može da zameni med, ali da nikad ne može da da rezultate u prezimljavanju i prolećnom razvoju kao što to može cvetni med.

Med medljikovac može da se nađe u pripremljenoj pčelinjoj hrani spremnoj za

Zimnica - pripremljena na julskoj paši

prezimljavanje. To može da stvori velike probleme tokom zimovanja (proliv). Prisustvo medljikovca u zimskoj hrani pčelar mora da registruje još u avgustu, kako bi mogao da preduzme preventivne mere. U mnogim slučajevima, taj med se ne može potpuno odstraniti iz već formiranog gnezda za prezimljavanje. I u ovom slučaju pčele do kraja sezone (15. septembar) treba prihraniti sa 3-4 litre šećernog sirupa u 2-3 obroka. Ipak, mnogo je bolje, ukoliko postoji mogućnost, da se umesto šećernog sirupa pčelama doda 3-4 kg čistog bagremovog meda. Stari pčelari, početkom i sredinom XX veka, na ovaj način su uspešno sanirali pomenuti problem. Preporuka je bila da se u poznim jesenjim mesecima (kraj oktobra), radi prevencije od nozemoze, svakoj pčelinjoj zajednici doda 1-2 kg blago zagrejanog bagremovog meda. Bilo da se pčelama da šećerni sirup, ili da im se doda bagremov med, one će ga smestiti tačno iznad klubeta. Da se podsetimo: u

zimskim mesecima (novembar, decembar, januar, februar), pčele troše oko 1 kg meda mesečno. Prihranjivanje šećernim sirupom ili bagremovim medom izolovaće nepoželjni med medljikovac, koji se svakako nalazi u pripremljenoj zimskoj hrani. Stvaranjem prstena u postojećem vencu, pčele će konzumirati isključivo dodatu hranu, a medljikovac će doći na red za konzumiranje u ranim prolećnim danima, kad pčele budu mogle da izleću iz svojih košnica. U momentu kada pčele ogreje martovsko i aprilsko sunce, medljikovac im više neće stvarati probleme.

VAROA

Sve rečeno i učinjeno neće dati odgovarajuće rezultate, ako zaboravimo na varou i ukoliko ne primenimo mere zaštite tačno i na vreme. U aktivnoj sezoni uspona u razvoju naših pčelinjih zajednica, prisustvo varoe uglavnom nije velika smetnja. Krajem jula i u avgustu pčelinja zajednica biološki smanjuje brojno stanje zajednice. To čini zbog racionalnijeg prezimljavanja. Nestankom trutova iz pčelinje zajednice, varoa intenzivnije napada radiličko leglo. Biološki, varoa baš u tom periodu uvećava svoje brojno stanje, i iz dana u dan postaje sve opasnija za naše pčelinje zajednice. Obično se ništa ne primećuje, a kad se primeti njeno prisustvo, najčešće spasa više nema.

Svako jaje koje matica položi posle 1. avgusta, biće zimska pčela. U to leglo varoa više ne sme da ulazi. Šta to znači? Zaštitu od varoe treba početi poslednjih dana jula, intenzivirati u avgustu, da bi se završila do 10-15. septembra. Tretiranja pčelinjih zajednica posle 15. septembra, naročito ako nisu primenjivana od jula do septembra, daju slabije rezultate. Pčelinje zajednice u pomenutom periodu moraju da budu dobro pokrivenе zaštitnim sredstvom koje je ranijih godina davalо dobre rezultate (uz opreznu kontrolu na rezistenciju).

Dobro zaštićeno avgustovsko leglo stvorice normalne uslove za prezimljavanje. Kasnija tretiranja uklanaju varou iz pčelinjeg gnezda, ali zimske pčele ostaju oštećene, sa skraćenim životom, i često nisu u stanju da dožive smenu generacija – ugibaju. Dešava se da krajem zime i početkom proleća nađemo u košnici leglo i med, a da pčela nema. Neka to ostane samo priča, a neka nam se to na pčelinjacima više ne događa. Preporučljivo je u novembru i decembru, kad vremenske prilike to dozvole, uraditi još 1-2 zimska tretiranja.

Dr Nada Plavša
Naučni institut za
veterinarstvo
»Novi Sad»

VAROOZA PČELA

Varooza je parazitarno oboljenje odraslih pčela i pčelinjeg legla, a njegov uzročnik je parazit iz grupe grinja. Rasirena je na gotovo svim kontinentima. U našoj zemlji nemamo ni jedno pčelinje društvo slobodno od ovog parazita. Zauzima veliki procenat u ukupnim gubicima i smanjenju prihoda u pčelarskoj proizvodnji. Poznato je da pčelinja zajednica u kojoj se varoa ne tretira uginjava te je redovna borba s ovim parazitom postala deo savremene pčelarske prakse.

KLASIFIKACIJA PARAZITA

Grinja (Varroa jacobsoni, Oedemans, 1904) pronađena je na azijskoj pčeli (*Apis cerana*) na ostrvu Javi i sve do nedavno smatralo se da je to ista vrsta kao i Varroa destructor (Anderson i Trueman, 2000). Prema su varoe iz različitih populacija naizgled jednakе, njihov parazitizam na evropskoj pčeli (*Apis mellifera*) se značajno razlikuje. Varroa jacobsoni je još uvek ograničena na azijsku pčelu (*Apis cerana*) kao jedinog domaćina. Na azijskoj pčeli postoji 18 haplotipova u grupi ovog parazita, od kojih su samo dva prešla na evropsku pčelu i proširila se po svetu. Oba pripadaju vrsti Varroa destructor. Razlike između ove dve vrste varoa su u veličini, reproduktivnim karakteristikama te u strukturi mitochondrialne DNA (mt DNA) sekvence gena citohrom oksidaze I (CO-I). Varroa destructor je veća od Varroa jacobsoni. Samo Varroa destructor sposobna je da nanosi štetu pčelama. Život ovog parazita u aktivnoj sezoni traje između 20 i 60 dana, a zimi 6 - 8 meseci. Varroa destructor je prvi put unesena u Evropu (prostor bivšeg SSSR) 1965. godine, a u Srbiji je prvi put utvrđena 1976. godine kod Dimitrovgrada.

RAZVOJ PARAZITA OD JAJA DO ODRASLE JEDINKE

Odrasla ženka varoa napušta odraslu pčelu i zaražava radilačku ćeliju 20 časova pre poklapanja ili trutovsku oko 40 časova pre poklapanja pri čemu veći afinitet ima prema radilačkoj i to za 8 - 10 puta. Kada uđe u ćeliju, pada na dno ćelije i uroni u pripremljenu hranu za razvoj pčelinje larve. Nakon poklapanja, pčelinja larva se ispruži i hrani se preostalom hranom, prilikom čega se varoa oslobođa i penje na larvu. Vrlo brzo se priprema za produkciju jaja i njeno razmnožavanje se mora završiti u poklopljenom

leglu (12 dana radilačko ili 15 dana trutovsko). Nakon poklapanja ćelije, varoa traži pogodno mesto za polaganje prvog jajeta, najčešće na prednjem delu ćelije. Kad varoa položi jaje, pričvršćuje ga na zid ćelije sa prednja dva para nogu, drži oko 20-30 minuta i zatim ga napušta. Varoa polaže jaja približno svakih 30 sati i potomci dostižu zrelost jedan za drugim. Mužjak prvi sazревa. Mužjak je polno sazreo kada je i prva ženka zrela, kada počinje parenje i ono se obavlja sve dok ne odraste sledeća ženka. Izvan ćelije mužjak ne može da preživi i on uginjava unutar ćelije. Razmnožavanje varoe se završava onog momenta kad pčela izlazi iz ćelije. Veoma je teško pratiti pojedinačno parazita i nemamo pravi podatak koliko reproduktivnih ciklusa može imati jedna ženka u svom životnom veku, iako je to veoma važno za procenu razvoja populacije. Po izlasku mlade ženke varoe, zajedno sa pčelom iz ćelije, ona u roku od 4 do 13 dana traži novu ćeliju u kojoj će položiti jaja. Razmnožavanje varoe je veoma intenzivno, tako da jedna odrasla varoa u roku od 150 dana umnoži i preko 1.400 potomaka, a ako se razmnožava isključivo u trutovskom leglu broj potomaka može biti i preko 6.000 (Dražić i sar., 2004).

POSLEDICE VAROE

Uticaj varoe pojedinačno na pčelu i pčelinje društvo u celini je višestruko. Varoa se hrani sišući hemolimfu pčele, ali koristi i hranu namenjenu pčelama. Ako pčelinju larvu napadne samo jedna varoa ona je lakša za 6,6%, dok je kod napada šest i više varoa, larva lakša za 25%, tada se rađaju oštećene pčele koje brzo uginu (De Jong, 1983). Životni vek napadnute pčele je skraćen, a trutovima je smanjena sposobnost parenja. Negativan uticaj uočava se i na

higijenskom ponašanju zajednice, preradi rezervne hrane, čak i slabijim obavljanjem stražarske službe. Mlade pčele invadirane parazitom imaju slabije razvijenu mlečnu žlezdu što sprečava da se mlada pčela bavi duže brigom o leglu, pa ona ranije postaje pčela sakupljačica. Uz ove negativne efekte varoe na pčelinju zajednicu, posebno ukoliko se ne leči i ne suzbija ovaj parazit, sekundarna infekcija virusom, bakterijom i gljivicama znatno pogoršava zdravstveno stanje zajednice. Dokazano je da je varoa značajan faktor u širenju virusa akutne pčelinje paralize (Ball, 1986) i virusa izobličenih krila, virusa mešinastog legla, zatim egipatskog i kašmirskog virusa. Promene koje uzrokuju virusi vrlo su slične posledicama dejstva varoe. Ukoliko je pčele inficiralo nekoliko virusa, leglo umire pokazujući simptome evropske kuge.

KONTROLA VAROE I UTVRĐIVANJE STEPENA ZARAŽENOSTI

Prisustvo varoe u pčelinjoj zajednici se razlikuje od društva do društva, a i od godišnjeg doba. Pčelari često ne primete varou sve dok ona ne bude u vrlo visokom stepenu, kad je pčelinju zajednicu vrlo teško spasiti od propadanja. Zbog toga se mora redovno pratiti nivo zaraženosti kako bi se na vreme uočila i tretirala. Radi kontrole pčelinjaka uvek se mora uraditi pregled na reprezentativnom broju uzoraka, a najpoželjnije je iskontrolisati sve košnice. U toku aktivne sezone, kad ima trutovskih ćelija, kontrola prisustva varoe radi se isključivo pregledom trutovskih ćelija, pri čemu je neophodno pregledati najmanje 100 ćelija po jednom društvu. Ako je zaraženost do 5% nije potrebno tretiranje. Tretman se provodi ako se dobije 5-8% zaraženosti, dok je zaraženost preko 10% veoma opasna i zahteva hitan tretman nekim od bioloških metoda suzbijanja zaraze, zbog opasnosti od ostatka rezidua u medu i ostalim pčelinjim proizvodima.

DIJAGNOSTIKA BOLESTI

Rano utvrđivanje varooze u pčelinjoj zajednici najznačajnije je u suzbijanju bolesti. Utvrđivanje bolesti se mora provesti obavezno dva puta godišnje, u proleće i u jesen. Pregled trutovskih ćelija u aktivnoj sezoni značajno potpomaže ranoj dijagnozi i spasavanju društva.

Najčešće se koriste sledeće metode dijagnostike:

- kontrolno tretiranje 20% pčelinjih zajednica (neophodno je uraditi tretman nekim akaricidom – amitraz, perizin - i na osnovu broja pčela i broja varoa

utvrditi procenat zaraze);

- pratiti prirodno otpale varoe (jedna prirodno otpala varoa označava da ima 120-130 varoa u pčelinjem društvu);

- pregled trutovskog legla (pregledom trutovskih ćelija utvrđujemo napad varoe u pčelinjoj zajednici u aktivnoj pašnoj sezoni)

- redovnim uzorkovanjem i pregledom najmanje 30 - 100 živih pčela u ovlašćenoj laboratoriji.

METODE SUZBIJANJA

Načina i sredstava u borbi protiv varoe danas ima sve više, ali nažalost ni jedno sredstvo ni metoda ne mogu potpuno da unište varou. Rad sa pčelinjim zajednicama mora biti stalan, zaraženost društava mora biti stalno kontrolisana, inače zajednice vrlo brzo propadaju. Neophodno je kombinovati odgovarajuće postupke. Stalnom kontrolom zaraženosti pčelinjih društava otkrivamo društva koja su otpornija na varou, pa je veoma značajno da se odaberu i uzgajaju matice otporne na varou.

Osnovni koncept suzbijanja varoe podrazumeva obavezno tri perioda i to:

- za vreme paše - biološke metode suzbijanja varoe (isecanje trutovskog legla, postavljanje rama građevnjaka, izdvajanje radilačkog legla, formiranje novih zajednica sa satnim osnovama) i stalno praćenje prirodno otpalih varoa.

- nakon završetka paše - dozvoljena hemijska sredstva za tretiranje varoe (Super strips, Varozan, Varotom, Hemovar, Varolik), ali uvek se preporučuju

Varoa na larvama

manje opasne materije kao što su kiseline (mravlja, eterična ulja (timol, Api Life Var, Timovar, Apiguard) kako bi posledice prisustva rezidua bile što manje.

- zimski postupak - preporučuju se kiseline (mlečna i oksalna), sistemici (apitol, perizin).

PRIMENA ORGANSKIH KISELINA U SUZBIJANJU VAROOZE

MRAVLJA KISELINA u suzbijanju veoma opasnog parazita, Varooe destructor, na našim prostorima korišćena je odavno. Kako su pronalažena sredstva za lakšu upotrebu, koja su bila i efikasnija, sve do pojave rezistencije, ova kiselina je pomalo zapostaljena. Kako je problem rezistencije na hemijska sredstva, posebno na amitraz i fluvalinat, kao glavne aktivne materije, uveliko prisutan na našim pčelinjacima, a s druge strane zbog veoma česte pojave rezidua (ostataka) pomenutih materija u medu i ostalim pčelinjim proizvodima, što čine te dragocene proizvode neupotrebljivim za ljudsku upotrebu, upotreba mrvavlje kiseline je ponovo aktivirana. U mnogim razvijenijim zemljama upotreba mrvavlje kiseline je važan deo strategije za kontrolu varooze. Prednosti mrvavlje kiseline su što je ona redovni sastojak meda, što bar do sada nije poznata rezistencija parazita na nju i što deluje svojim parama na varoe u poklopljenom leglu. Nedostaci su joj što zahteva rigorozan temperaturni režim, temperatura okoline mora biti iznad 12 °C, ali ispod 25 °C. Najoptimalnija temperatura za primenu mrvavlje kiseline je 18-19°C. Primena mrvavlje kiseline:

- **Kratkotrajni tretman** koristi se 65% mrvavlja kiselina i to 2 ml/ ulici, pri čemu se kiselina postavlja odozgo na satonoše, a ako se mrvavlja kiselina postavlja odozdo na podnjaču, može se koristiti 86% mrvavlja kiselina, do 40 ml/društvu natopljena na sunđerastu krupu 15x20 cm, pri čemu je neophodno imati mrežastu podnjaču. Neophodno je ponoviti tretman bar 2-3 puta u narednih 7-10 dana, a ako vremenski uslovi i pašni priliv dozvoljavaju dobro bi bilo pokriti period od 21 dan. Kratkotrajni tretman je važan deo ukupne borbe s ovim parazitom, jer se tako smanjuje nivo zaraženosti što je moguće ranije u sezoni kako bi se pčelinja zajednica što bolje sačuvala i smanjila mogućnost umnožavanja parazita.

- **Dugotrajni tretman** primenjuje se na dva načina:

1. korišćenjem jednostavnih isparivača (Kramer ploče), na zapadnom tržištu postoje modifikovani isparivači različitih proizvođača (Apidea, Burmeister, Wyna-Deluxe)

2. korišćenjem razređene mrvavlje kiseline u koncentraciji od 15% u količini od 3 l (svakih 7 dana primeniti po 0,75 l).

Poznato je da tretman mrvljom kiselinom negativno utiče na razvoj legla te se preporučuje prihrana pčelinje zajednice za vreme ili posle tretmana.

OKSALNA KISELINA preporučuje se kao veoma

značajano sredstvo za zimsko tretiranje pčelinjih društava, pri čemu se uništavaju varoe koje su preživele jesenje tretmane, a predstavljaju osnovu za razvoj populacije parazita u sledećoj godini. Utvrđena su tri načina primene ove kiseline:

1. Raspršivanje se primenjuje pomoću raspršivača, a priprema se tako što se uzme 30 g dihidrata oksalne kiseline i litar vode. Za jaku zajednicu utoši se 80 ml, srednju 60 ml i za slabu 50 ml. Ovakav način primene zahteva oprez u radu.

2. Nakapavanjem - primenjuje se u pčelinjim zajednicama u kojima nema legla (novembar-decembar), a priprema se tako što se uzme 35 g dihidrata oksalne kiseline umeša u 1 l šećerne otopine 1:1 (mlaka), slaba zajednica dobija 30 ml ove otopine nakapavanjem po pčelama u ulicama između okvira, srednja- 40 ml, a jaka zajednica 50 ml.

3. Isparavanjem - kod ove metode kristali oksalne kiseline se zagrevaju na oko 200 °C, 2-3

Varoa na pčelama

minuta, na podlošku isparivača smeštenu na podnjači i spojenu na akumulator automobila. Leto se zatvara 10 minuta sunđerom. Doza oksalne kiseline za ovaj tretman je 1 g kristala oksalne kiseline za pčelinju zajednicu uzimljenu na jednom LR nastavku, a 2 g po pčelinjoj zajednici uzimljenoj na Dadant nastavku ili u dva LR nastavka. Temperatura pri tretiranju mora da bude najmanje 2 - 14 °C.

MLEČNA KISELINA se koristi u zimskom periodu, kada u zajednici nema legla, a može da se koristi i toku aktivne sezone za tretiranje prirodnih i veštačkih rojeva i nukleusa, ali samo pre pojave stadijuma poklopljenog legla. Primenjuje se raspršivanjem 8 ml 15% mlečne kiseline po pčelama, sa svake strane okvira. Tretman se vrši samo ako je temperatura viša od 7 °C i tretirati se mora dva puta u razmaku od 5 do 7 dana.

Borba sa varoom mora biti konstantna, uz preporuku da se koriste registrovani lekovi, prema uputstvu proizvođača. Biološke metode suzbijanja, kao i primena kiselina sa što manje rezidua u pčelinjim proizvodima, obaveza je svih pčelara.

KORIŠĆENJE POLUNASTAVAKA U TEHNOLOGIJI PČELARENJA LR KOŠNICAMA

Struktura pčelara u Srbiji, prema broju pčelinjih društava je: pčelinjak do 20 košnica poseduje oko 60% pčelara, od 20 do 50 košnica oko 30%, od 50 do 100 košnica njih 7%, i više od 100 košnica poseduje 3% pčelara (Zbornik 12. Naučnog savetovanja, 2004. Poljoprivredni fakultet Zemun).

U Srbiji se pčelari sa više tipova košnica od kojih su najrasprostranjenije: Langstrot-Rutova (LR), Dadan-Blat (DB), Albert Žnidarski (AZ) i Fararova.

Svaki pčelar, na osnovu postavljenog cilja pčelarenja oderđuje i bira:

- tip košnice sa kojom smatra da zna najbolje da pčelari,
- broj pčelinjih društava prema raspoloživom vremenu,
- tehnologiju pčelarenja koja će dati najbolje rezultate u određenim uslovima.

Sve to zavisi od znanja, sposobnosti i spremnosti svakog pčelara da prihvati i primeni određena saznanja pčelarske nauke i prakse, jer uspešno pčelarenje podrazumeva i sposobnost primene teorijskog i praktičnog znanja.

O LANGSTROT-RUTOVOJ KOŠNICI

Langstrot je koristio po jedan nastavak za plodište. Međutim, velika polemika je nastala među pčelarima oko plodišnog prostora, i u vezi s tim, oko veličine košnice.

Nakon toga se dogodilo nešto što je iz osnova promenilo tehnologiju pčelarenja u Sjedinjenim Državama. Jedne jeseni sin A. Ruta zaboravio je da skine cele nastavke s medom na jednom pčelinjaku. Pčele su u proleće koristile oba nastavka za plodište i tako se razvile u neviđeno jake zajednice koje su te godine dale i neuobičajeno visoke prinose meda.

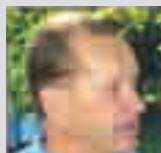
Ovu pojavu je uočio tadašnji rukovodilac Rutovih pčelinjaka Dejli i uveo je nov način pčelarenja *Langstrot-Rutovom* nastavljačom. To je bio početak nove tehnologije koja se proširila u Americi.

Kasnije generacije američkih pčelara čine određene dopune uvodeći i polunastavak za magacin hrane. A prvi je to učinio Geo Demut, urednik časopisa „Gleanings in bee Culture“ To

je najznačajnije dostignuće savremenog američkog pčelarstva.

Najšire je zastupljena takozvana „moderna nastavljača“ sa dubokim LR nastavkom u plodištu i polunastavcima u medištu.

Najveći pčelar na svetu Džim Povers, koji

Milan Vraštanović
Sveti Kamenoresca 1/1
11420 Sm. Palanka
026 317788

Automatska jesenja prihrana slika br. 1

poseduje 35.000, košnica koristi jedan duboki LR nastavak i jedan polunastavak kao celinu izvan perioda medobranja, a za vreme glavne paše pored dubokog nastavka u plodištu, sve ostalo su polunastavci.

Kod nas pojedini pčelari koriste polunastavke za :

- mednu kapu - magacin hrane i iz njega se med ne vrca, on se tokom cele godine nalazi ispod plodišnog nastavka ili na njemu,
- oplođnjake pri uzgoju matica i
- medišta.

KORIŠĆENJE POLUNASTAVKA ZA MEDNU KAPU U TEHNOLOGIJI PČELARENJA LR KOŠNICAMA

U bivšoj Jugoslaviji, još 1928. godine, poznati pčelar Josip Belčić iz Križevaca prvi je počeo da koristi polunastavak za "magacin hrane" u tehnologiji pčelarenja LR košnicama.

NOVINE U PČELARENJU LR KOŠNICAMA I "VISOKIM RAMOM" - IVAN VENER

(Zbornik radova 13. Naučnog savetovanja, Poljoprivredni fakultet, Zemun 2005.)

Ivan Vener koristio je polunastavke visine 145mm, samo kao medne kape, i iz njih nikada nije vrcao med, a za plodišta je koristio nastavke. U jesen polunastavak se nalazio ispod plodišnog nastavka, a u proleće iznad.

Odmah po završenoj letnjoj paši polunastavak pun meda spušta se na podnjaču, a na njega se stavlja plodišni nastavak. Pošto pčele ne trpe med ispod plodišta i u blizini leta, one odmah, automatski i polako počinju da prenose med iz polunastavka, gore u plodišni nastavak, i u njemu, iznad legla, odnosno budućeg klubeta, formiraju duboke medne kape. Istovremeno ovaj prenos meda na pčelinje društvo deluje kao unos nektara, čime se matica podstiče na produženo leženje.

Početkom aprila zamjenjuju se mesta polunastavka i plodišnog nastavka (*sl. 2*).

Nastavak sa leglom se spušta na podnjaču, zatim se na njega stavi matična rešetka, pa polunastavak.

Oko desetog aprila, u košnici imamo oko 6 ramova legla (oko 50 dcm²). To je trenutak kada je u košnici potrebno obezbediti dovoljno prostora za prijem velikog broja pčela koje će se izleći iz silnog legla i da bi se dodao prazan

Slika br. 2

Slika br. 3

medišni nastavak sa izgrađenim sačem i satnim osnovama. Dodavanjem plodišnog nastavka moglo bi da se rastereti plodište. Međutim, pčele nerado prihvataju novododate nastavke. Da bi se pčele navele da to učine u njega treba izmestiti jedan ram sa leglom iz plodišta, matica će najverovatnije odmah preći u ovaj nastavak i u njemu će nastaviti polaganje jaja (u gornjem nastavku je toplije). Dodavanjem satnih osnova, zapošljavaju se mlade pčele na izgradnji sača a time se sprečava nagon za rojenjem. Sada je sledeći raspored: dodati prazan nastavak se nalazi iznad plodišnog nastavka, a ispod matične rešetke, polunastavak se nalazi iznad matične rešetke (*sl. 3*).

Krajem aprila (oko 25), telima u košnici daje se konačan raspored. Na podnjaču se stavlja nastavak u kome se nalazi matica, zatim matična rešetka, pa polunastavak kao medna kapa i nazad, drugi nastavak sa leglom koji će u paši biti medišni.

S ovakvim rasporedom ide se u bagremovu pašu, a u paši se dodaju, prema potrebi, prazni medišni nastavci.

KORIŠĆENJE POLUNASTAVAKA ZA MEDIŠTA

Kraljevački pčelari Mićo Senjičić i Dragan Grujičić u svojim tehnologijama pčelarenja za plodišta koriste LR nastavak, povremeno i polunastavak a za medišta polunastavke visine 170mm (*sl. 4*). Pčelinja društva uzimljavaju u jednom nastavku, sa 9 ramova. U tom prostoru obezbeđuju dovoljno kvalitetne hrane za zimovanje i početni prolećni razvoj. Za formiranje medne kape koriste jesenju prihranu šećernim sirupom.

Njihovi pčelinjaci se nalaze na lokaciji u čijem okruženju ima dosta dženarika i šljiva. Cvetanjem tih voćki obezbeđuje se dovoljno nektara i

Slika br. 4

polena za prolećni razvoj pčelinjih društava. U burnom prolećnom razvoju, u aprilu, pčele za razvoj legla koriste i središnji deo polunastavka.

Za zamenu starog sača u proleće koristi se sledeći postupak:

- kada se poveća broj ramova sa leglom i unos polena, oni dodaju prvu satnu osnovu kao deseti ram;
- nešto kasnije, vade jedan stariji plodišni ram sa malo meda i stavljaju ga pološke iznad legla u "prsten" na čišćenje, a kasnije to urade i sa drugim ramovima;
- posle bagremove paše, pri formiranju rojeva, na mestu oduzetih ramova sa leglom dodaju ramove sa satnim osnovama;
- u kasnjem prolećnom razvoju pčelinjih društava za smeštanje viška pčela dodaju polunastavak.

KORIŠĆENJE POLUNASTAVAKA ZA

OPLODNJAKE

Poznati pčelar Bora Šošić iz Male Moštanice kod Obrenovca, svojevremeno veliki koo perant "Agroekonomika" u uzgoju matica, u prolećnom razvoju legla za plodište koristio je nastavak i jedan polunastavak.

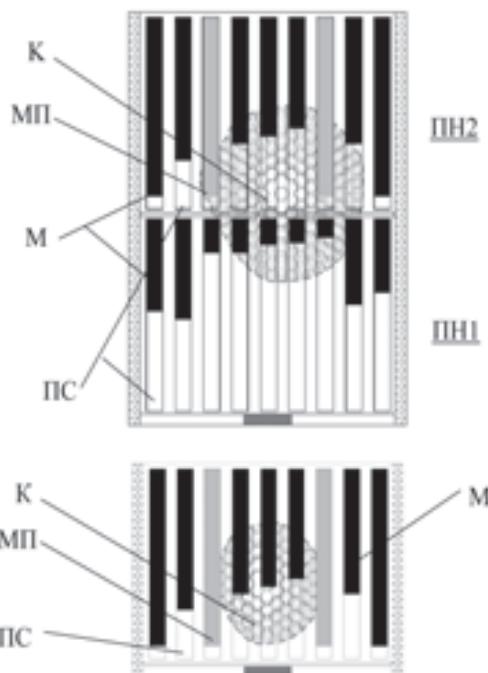
Pri formiraju oplodnjaka koristio je polunastavke podeljene na tri dela i leglo koje se razvilo u polunastavcima.

MOJA TEHNOLOGIJA PČELARENJA

(IZVOD IZ KNJIGE AUTORA)

Razvio sam sopstvenu tehnologiju pčelarenja LR košnicama koju primenjujem od 1994. godine. Za plodišta koristim jedan ili dva nastavka u zavisnosti od perioda, a za medišta koristim **isključivo polunastavke visine 170 mm**. Unutrašnja mera medišnog polurama je 432h137 mm. Polunastavke koristim isključivo za medišta. Postavljam ih na košnice proizvodnih pčelinjih društava kad bagrem počne da cveta, a skidam ih posle poslednjeg vrcanja meda. *U svim radovima u tehnologiji pčelarenja pridržavam se pravila da ne narušim prirodne uslove i zakonitosti koje vladaju u pčelinjim društvima, stečene evolucijom.*

Posle skidanja medišnih polunastavaka pčelinja društva ostaju u dva nastavka i odmah počinjem pripremu za uzimljavanje. Od početka avgusta matici obezbeđujem dovoljno slobodnog prostora za polaganje legla iz kojeg će se izleći zimske pčele. 88% ovih pčela je sposobno da u proleće uzgaja leglo i zanovi društvo. Pčelinja društva zimuju u dva nastavka sa po 10 ramova sa 18 do 20 kg hrane, s tim što klube zimuje u gornjem nastavku (slika 5).

Uzimljeno pčelinje društvo slika br. 5

STIMULISANJE PROLEĆNOG RAZVOJA

PČELINJIH DRUŠTAVA

Na veću produktivnost u polaganju novog legla maticе podstičem: otvaranjem poklopljenog meda na saću; stimulativnim prehranjivanjem sirupom; utopljavanjem plastičnom folijom; proširivanjem pro-stora u plodištu; zaokretanjem plodišnih nastavaka; proširenjem plodišta u košnici; prevešavanjem plodišnih nastavaka. Zaokrećem plodišni nastavak za 180 stepeni kada cveta koštunjavo voće (trešnja i kajsija) tako da prednja strana sa leglom dođe pozadi, a zadnja sa zalihama meda napred. Takav raspored u plodištu pčele ne podnose pa će naglo početi otklapanje poklopljenog meda na prednjoj strani ramova da ga prebacuju u slobodne ćelije iznad legla i oko legla. Na taj način oslobađa se prostor na čeonoj poziciji za novo leglo, vrši se automatsko prihranjivanje, a matica ima osećaj da unos nektara dolazi iz prirode pa će je to podstaći na značajnije polaganje jaja.

PROŠIRENJE PROSTORA U PLODIŠTU

Klube je zimovalo u gornjem nastavku i u njemu je otpočeo prolećni razvoj legla. Za prolećni razvoj pčelinjih društava bitan je optimalni slobodni prostor na ramovima namenjen polaganju legla. Sa cvetanjem polenarica i pri povoljnim vremenskim prilikama pčele će intenzivno unositi polen odlažući ga oko legla i na susedne ramove do legla tako da blokiraju maticu ograđujući joj prazan prostor za polaganje legla. Tokom prolećnog razvoja u društвima se ne smeju dopustiti nikakvi prekidi u nošenju matice. Da bi se to izbeglo proširujem prostor u plodištu stavljanjem praznog rama između ramova sa polenom i legлом. Taj ram je deseti po redu jer su pčelinja društva uzimljena sa 9 ramova u plodištu. Posle dva- tri dana kod jačih društava sa 5 ili više ramova sa leglom vadim iz gornjeg plodišnog nastavka dva krajnja rama i spuštam ih u donji nastavak, a u centar legla dodajem dva idealna radilačka rama. Prve satne osnove dodajem u vreme cvetanja dženarike i nastavljam da dodajem sve dok traje voćna paša.

PREVEŠAVANJE PLODIŠNIH NASTAVAKA

Kad počne da cveta jabuka i ako su povoljni klimatski uslovi obavim prvo prevešavanje plodišnih nastavaka. Gornji nastavak stavljam na podnjaču, a donji dolazi iza njega, odnosno sada kao drugi. Da bi matica brže prešla u gornji

nastavak izvlačim jedan ram sa otvorenim leglom iz donjeg nastavka i stavljam ga u gornji. U gornjem nastavku nalaze se dve-tri satne osnove i time se zapošljavaju mlade pčele na izgradnji saća. Matica će brzo preći u gornji nastavak i u njemu će nastaviti polaganje jaja (u gornjem nastavku je toplije). Za 7 do 10 dana biće stvoreni uslovi za drugo prevešavanje. Prevešavanjem i dodavanjem satnih osnova sprečavam tesnoću u košnici, zapošljavam mlade pčele na izgradnji saća i time sprečavam eventualnu pojavu rojevog nagona. Takođe, dodavanjem oko 5 satnih osnova zamenjujem staro saće u plodištu i na taj način ispoštujem preporuku pčelarske nauke da se svake godine zameni polovina starog saća u plodištu.

SVOĐENJE PLODIŠTA NA JEDAN NASTAVAK

Deset dana pre cvetanja bagrema plodište svodim na jedan nastavak. U prvom nastavku, na podnjači, u centru, nalazi se matica, sa 2 - 3 rama otvorenog legla i tri satne osnove, 2 rama sa zatvorenim leglom i po 1 ram pun meda do zida košnice. Iznad plodišta je matična rešetka sa leglom, a iznad matične rešetke se nalazi nastavak sa preostalim leglom.

Na vrhuncu razvoja pčelinjeg društva, u optimalnim uslovima, kada dobra matica zalede oko 2000 jaja dnevno, za jedan ciklus od 21 dan, u jednom plodišnom nastavku ima dovoljno prostora za leglo. U bagremovoј paši raspored je kako je dato na slici br. 6.

Slika br. 6

STANJE U PČELARSTVU NAKON ULASKA MAĐARSKE U EU

SUBVENCIJE KOJE PREDVIĐA NACIONALNI PROGRAM PČELARSTVA MAĐARSKE

Proučavajući podatke može se zaključiti da je u pčelarstvu, kao i u ostalim granama poljoprivrede nakon ulaska u EU, stanje lošije.

Iz čega se to vidi i kako se može meriti:

- prvo i najvažnije - značajan pad otkupne cene meda za 30-50%;
- drastično smanjenje seoba na paše (50-70%);
- povećana ponuda pčelinjaka za prodaju.

Utvrđen je značajan pad zarade pčelara, uključujući i profesionalne.

Pad zarade, profitabilnost pčelarenja, ne mogu da nadoknade ni subvencije predviđene Nacionalnim programom pčelarstva.

Trenutno u Mađarskoj 16.000 pčelara ima 800.000 pčelinjih društava.

Polovina pčelara pčelari sa pološkama, a druga polovina sa nastavljačama.

U okrugu Tolna 645 pčelara ima oko 32.000 pčelinjih zajednica.

Mađarska ubere godišnje od 6000-8000 tona bagremovog meda.

Letnja paša, uključujući svilenicu (cigansko perje), faceliju, lipu i suncokret daje još od 5000 do 7000 tona meda.

Prošle godine medenje bagrema je bilo osrednje, isto kao i ostalih letnjih kultura.

Pčelari Mađarske su imali te godine ephalnu inicijativu - stvaranje jednog akcionarskog društva Mađarskih pčelara. Nažalost, stvaranje tog AD se izjavilo tako da je i dalje otkupna cena meda tolika koliko za med misle da treba da plate gospoda otkupljivači meda.

Jedna mogućnost još uvek postoji, a to je da ako mislimo da je otkupna cena niska- ne prodamo med.

Subvencije i stimulacije koje pruža Nacionalni program pčelarstva Mađarske

- subvencije pri kupovini lekova i šećera (3 –3,5 evra)
- za kupovinu matica od 5 evra i 3 evra za matičnjake
- za nabavku sredstava koja olakšavaju seobu pčela i to:

za kupovinu kamiona oko 1700 evra
za kupovinu prikolice oko 1100 evra
za kupovinu agregata oko 170 evra
-pomoći pri stručnom usavršavanju pčelara
-sufinansiranje poseta oglednim pčelinjacima
-sufinansiranje upotrebe higijenske podnjeće
-sufinansiranje sistema obeležavanja košnica

Navedeni su najvažniji elementi Programa.

POUKE JEDNOG TEŠKOG ATENTATA NA PČELE

Velika šteta je nastala na pčelinjacima unutar prostora ovičenog naseljima Nemetker, Paks,

Dunakomlod i Đerkenj. Oko 50 pčelinjaka sa oko 3000 pčelinjih zajednica zadesilo je teško trovanje, tj. uništenje.

Pikanterija je što se sve ovo dešava unutar Nacionalnog parka Dunav-Drava.

Od prvog momenta pčelari okruga Tolne zajedno sa Udruženjem obavljaju stručno ispitivanje uzroka nastanka štete.

Predsednik Udruženja pčelara Mađarske, Peter Broš izrazio je žaljenje zbog oštećenih pčelara i obećao da će učiniti sve da se ovakve pojave u Mađarskoj više ne dese.

Iz jako teške, skoro bezizlazne pozicije trebalo je utvrditi uzroke i prouzrokovache trovanja pčela. Ono čemu se nismo nadali je da su brzo reagovale neke stručne institucije i to:

Okružna stanica za ispitivanje zemljišta i zaštitu bilja u Tolni, Okružna veterinarska stanica za praćenje kvalitete hrane (obezbedili su učešće veterinara). Stanica milicije grada Pakša, opštinska služba grada Nemetkera i stručni savetnici za pčelarstvo iz okruga tako da se situacija, izgleda, rešava pozitivno za pčelare.

Znamo čime je prskano, znamo da se prskalo sa zemlje, a znamo i osobu koja je prskala. Sada je na advokatima da dokazuju visinu štete.

Ovo nije bilo obično trovanje, nego prava ekološka katastrofa.

Sredstvo se zove REGENT 80 W 6 i može se koristiti uz stroge mere predostrožnosti.

Pre četiri godine, jedna firma iz Tolne platila je nekoliko desetina miliona forinti pčelarima Đenka kao odštetu zbog nestručne upotrebe ovog sredstva.

Nažalost, u opštoj jurnjavi neki od preduzetnika se ne obaziru ni na Šta. Njih interesuje samo kako da unište štetočine koje uništavaju njihovu kulturu.

Gde je ovde bioproizvodnja, kako da se pčelari u ovim uslovima? Kako možemo sa slašću da zagrizemo plod koji je tretiran ovim sredstvom? Tada, kad je trinaestorici pčelara pozlilo od uboda pčela koje su uspele da se dogegaju do pčelinjaka!

Bluza jednog pčelara je postala roze u dodiru sa prskanim biljkama (bluzu je inače policija zaplenila kao dokazni materijal)

Osim toga, često prskanje protiv komaraca je samo šlag na torti.

Pa onda - zašto pčelarimo? Pčelarenje nije samo preduzetništvo. Tu je i ljubav prema pčeli, prema prirodi i okolini.

prevod: Jožef Agardi

Dejan Kreculj
Beograd, Svetogorska 35/2

PČELE I MOBILNI TELEFONI

Katastrofalni gubici tokom žime 2006/7. koji su opustošili pčelinjake širom sveta, posebno u Sjedinjenim Američkim Državama, ali i u znatnom delu Evrope, bez nekog razumljivog razloga, bili su plodno tle za mnoge (ne)osnovane pretpostavke, koje su, uz neretko tendencioznu i nekvalifikovanu medijsku kampanju, za kratko vreme postale bezmalo naučno objašnjenje, jer je do istine bilo potrebno doći gotovo preko

Slika br. 1

noći. Među njima posebno mesto zauzima sumnja, a potom tvrdnja da su uzrok ovom sindromu mobilni telefoni.

Šta o ovom problemu misle pčelari, i to oni kojima su obe oblasti vrlo bliske: i pčelarstvo i elektronika? Uz to, eto i rezultata malog demonstracionog eksperimenta kakav može izvesti svako od nas.

Američki pčelar Roger Meier o ovome kaže: "Ako su mobilni telefoni zaista uzročnik, tada bi gotovo svi gradski pčelari trebalo da su iskusili neverovatne gubitke u poslednjoj deceniji. Živim u veoma gustom urbanom okruženju – u San Francisku – i moji gubici bili su minimalni: jedno društvo od sedam, u poslednje četiri godine. U njihovoj istraživačkoj

studiji (Univerzitet Landau, prim. D.K.) o netermičkim efektima nije pronađena bilo kakva promena u ponašanju tokom izlaganja radio-frekventnom polju DECT bazne stanice na 1,9 GHz, premda je pretpostavljeno da će prirodna rezonantna frekvencija pčela biti negde oko 375 GHz s obzirom na pčeline male dimenzije. U aprilu 2007. mnogi mediji, među njima posebno "The Independent" ponovo su u središte pažnje stavili ovu temu, apostrofirajući kao uzrok mobilne telefone, koji zapravo i nisu bili obuhvaćeni studijom. Može se sumnjati na mnoge moguće biološke efekte nejonizovanog elektromagnetskog polja, ali nije opšteprihvaćeno da je većina značajnih efekata toplotna. Vrednost uobičajenog radio-frekventnog zračenja nedovoljna je da uzrokuje značajno zagrevanje ili rast telesne temperature."

Rumunski pčelar Sebi Carjan o ovom problemu kaže: "Smaram da je loše delovanje radio talasa na pčele šala! Živim u Temišvaru, u Rumuniji, između dve radio antene. Jedna je UHF, oko 50 metara visoka, 60 KW, niža, i viša sa 50 KW. Druga antena je za mobilnu telefoniju na opsegu 400 MHz, koja je prava šala gledano na prve. Kako sam i sam radio-amater, i sam povremeno odašiljem oko 100 W na HF ili UHF.

Slika br. 2

Slika br. 3

Verovatno zapažate da su moja kuća i moje pčele svakodnevno u tako snažnom polju, ali bez ikakvih problema. Posedujem deset košnica koje bi stradale, ali samo onda kada bih pokupio sav med iz njih. Svakog dana ih posmatram kako vredno rade! Mislim da je uzrok problema u nečem drugom."

Pčelar i radio-amater Sony iz High Springsa, na Floridi, kaže: "Svi smo čuli da se optužuju mobilni telefoni za CCD. Na univerzitetu Landau kažu da mobilni telefoni nisu ni bili obuhvaćeni studijom. Smatram da oni zapravo nemaju nikakve veze s tim. Ja sam radio-amater i radim sa 1000 vati sa antenom koja je svega šest metara iznad pčelinjaka. Ako ova vrednost nije značajna, kako onda možemo sumnjati na mobilne telefone?"

A evo i skromnog iskustva autora ovog teksta sa lokacije Crvenka, na oko dva kilometra severno od Kovina, gde se već godinama nalazi visoki antenski stub emitera raznih vlasnika i namena: od lokalne televizije pa nadalje (slika 1). Pčelinjak je na stotinak metara od emisionih elemenata antenskog sistema i mnogo je toga što je sve ovo vreme kobno uticalo na pčele, ali je to ponajviše bila (zlo)upotreba pesticida.

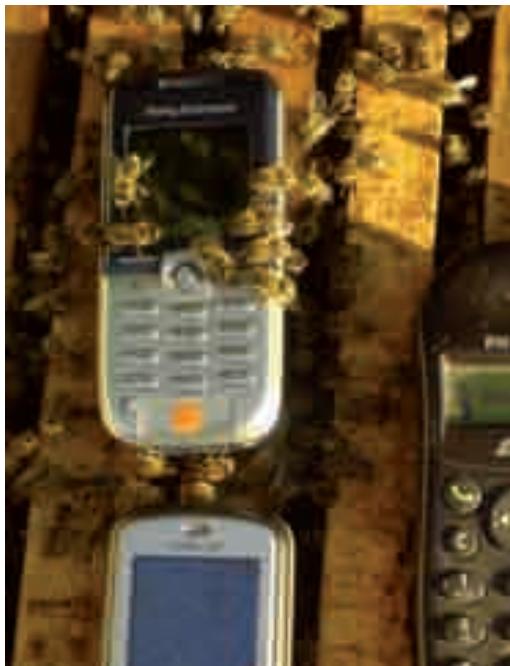
Da li i kako mobilni telefoni utiču na ponašanje pčela provereno je 2. jula pre podne. Izabrano je lepo, tiko, mirno vreme, kad su pčele bile zauzete intenzivnim radom na obližnjem suncokretu, da bi se izbegli bilo kakvi drugi provokativni uticaji. Njihov vredni rad moglo je da omesti jedino mnoštvo mobilnih telefona, jer su već "navikle" da im vlasnik vazda sa sobom, pa i na pčelinjaku, zbog brojnih obaveza ima bar jedan telefon u džepu. Samo što ih je sada bilo pet! (istine radi, dve SIM kartice su pozajmljene, ostale su pčelarima već poznati brojevi).

Za ovu priliku izbor modela aparata je bio

dosta širok: pre svega, korišćen je veoma stari model Ericsson GA628 sa glomaznom baterijom velikog kapaciteta i ne mnogo mlađi aparat Philips Savy, manjih dimenzija, ali tehnološki vršnjak prvog. Zatim, tu su bila još tri, trenutno aktivna: Soni Ericsson K300i, Sony Ericsson K750i i Nokia 6070 (slika 2).

Prema podacima proizvođača, SAR vrednosti (izražava se u vatima po kilogramu) za ove aparate su sledeće: Ericsson GA628 0,26, W/kg, Philips Savy 1,11 W/kg, Sony Ericsson K300i 0,96 W/kg, Sony Ericsson K750i 0,89 W/kg i Nokia 6070 0,73 W/kg.

Uzgred, objasnimo da je reč o konkretnoj

Slika br. 4

Slika br. 5

brojki koja pokazuju maksimalan stepen zračenja određenog telefona, koji se retko kad dostiže u dobro postavljenim mrežama. Stručnjaci kažu da telefon najviše zrači kad biramo broj, odnosno dok se uspostavlja veza između dva sagovornika; taj nivo se naglo smanjuje i opada kad se veza uspostavi. Stepen zračenja se određuje ne samo prema modelu telefona već i prema vrsti GSM mreže koju telefon koristi. Zato je i ustanovljena merna jedinica SAR, što skraćeno znači specifična brzina apsorpcije, koja pokazuje količinu radijacije koju prima ljudsko telo i izražava se u vatima po kilogramu težine čoveka.

Upravo zbog toga, u već pomenutim meteorološkim i pašnim uslovima, svi aparati su stavljeni prvo na leto košnice, zapravo delimično zavučeni u njega, koliko su fizičke dimenzije dozvoljavale (slika 3). Nakon dosta vremena uočeno je da jedino na šta utiču ove tehničke sprave jeste smanjivanje prostora pčelama za slobodno ulazeњe i izlazeњe, a s obzirom na to da ih je u polju čekala obilna paša, nisu se mnogo obazirale ni na dosta crnih površina nekih, uglavnom starijih modela, jer je opštepoznato da pčele crnu boju ne vole.

Zatim je ta ista košnica otvorena i nakon što su se pčele povukle sa satonoša, na njih su stavljeni telefoni. Neke je odmah zainteresovalo Sony Ericsson K300i, možda zbog mirisa jer je neposredno izvađen iz džepa košulje, ali za kratko, pa su ga ubrzo napustile i otišle da dočekuju sabiračice (slika 4).

Kako teorija kaže, telefon najviše zrači kad

biramo broj, odnosno kad se uspostavlja veza između dva sagovornika. I to je urađeno, ali je pozivano iz košnice u košnicu: pomoću Sony Ericssona K300i pozivan je Nokia 6070 koji je bio do njega. Pčelinjakom se razlegla evergrin muzika Darka Kraljića "Devojko malá", ali pčele se nisu obazirale na to, ili im je možda prijala. Tako je na displeju ostao zabeležen jedan propušteni poziv (slika 5). Znači, niti su ih iritirali radio-frekventni signali iz antene (900 MHz), niti su reagovale na zvučne talase (20 Hz do 20 kHz).

Ostalo je još da se utvrdi kako će reagovati na vibraciju. Sada su upotrebljena dva "rođaka": Sony Ericsson K750i je pozivao K300i koji je bio podešen na vibraciju bez zvučnog signala. Veza je uspostavljena, telefon je vibrirao, ritmično se tresao i počeo da skakuće po satonošama. Neke pčele su izvirivale da vide šta se to gore događa, ali ih ni to nije mnogo interesovalo, a kamoli iritiralo (slika 6).

Sve je to fotografisano, a onda su "mašine" pokupljene, košnica je zatvorena i pčele ostavljene da na miru rade svoj slatki posao na nasmejanim suncokretovim glavama jer je započinjao vrlo topao dan.

Na kraju, šta reći: lepo je što ljudi žude da spoznaju istinu, mada su možda katkad isuviše nestripljivi; da li se sve može tako jednostavno objasniti onim što (za) sada znamo? Setimo se da je radioaktivnost oduvek postojala, ali je tek od Kirijevih ova pojava upisana u knjigu ljudskog znanja ...

Slika br. 6

ALERGIJA NA UBOD PČELE

PRVA POMOĆ I ZAŠTITA

U opštem je porastu alergija na razne materije iz prirode pa i alergija na ubode insekata - pčela, osa, srtšljena ...

Držeći predavanja pčelarima u mnogim mestima u Vojvodini i Beogradu i čestih poziva pčelara koji su pitali za savete i saopštavali šta im se dešavalo nakon uboda pčele, stekao sam utisak da alergijske reakcije na ubod pčele nisu retke, i da su pčelari slabo informisani o tome što treba da rade i kako da se ponašaju u tim situacijama. Imam saznanja o smrtnom ishodu na pčelinjaku nakon uboda pčela. O tim postupcima pisao sam na više mesta, pa evo i za naš cenjeni časopis PČELAR.

NEŠTO O PČELINJEM OTROVU

To je jedan od najjačih bioloških otrova ravan otrovu gljiva i najotrovnejih zmija. Stvaraju ga mlade pčele u prve dve nedelje života u specijalnom aparatu koji se nalazi u zatku pčele i to što se stvori tih dana ostaje, nema obnavljanja, a najjači je u proleće. Ukupno se u kesici iza žaoke nalazi oko 0,3 – 0,5mg otrova. Složenog je hemijskog sastava, dokazano je više od 50 raznih supstanci, pretežno belančevinaste prirode. Najviše ima melitina, oko 50%, zatim slede razni fermenti kao hijalonidaza, fosfolipaza A₂, kisela fosfataza i mnogi drugi.

Pčela otrov plasira u žrtvu, odnosno napadača, kroz žaočku koja je testerasto nazubljena i kad ubode sisara u kožu koja je čvrsta ne može da je izvuče i pri odvajajanju otkine ceo aparat i pčela strada. Neposredno po ubodu, u kesici koja je na žaočki ima još otrova, ona se postepeno skuplja i istiskuje ostatak otrova u žrtvu. Zato je važno odmah nakon uboda izvaditi žaočku da se taj preostali deo otrova ne bi ubrizgao. Druge napadače, koji nemaju kožu kao sisari, razne insekte, pčela može više puta da ubode pri čemu ubrizga samo određenu količinu otrova. Za razliku od pčele osa može i sisare više puta da ubode jer nema žaočku kao pčela i ne strada. Pčelinji otrov ima specifičan feromon (miris banane) koji privlači druge pčele i kada se dobije jedan ubod treba očekivati napad drigih pčela.

Kap pčelinjeg otrova

DEJSTVO OTROVA NA LJUDSTKI ORGANIZAM

Kompleksno je dejstvo otrova pčele na ljudski organizam i ono zavisi od:

- individualne osetljivosti na otrov,
- količine otrova koju čovek primi i
- mesta uboda.

Najveći deo ljudske populacije, oko 98%, relativno dobro podnosi ubod pčele, a 2% je preosetljivo-alergično na pčelinji otrov. Alergične osobe posle samo jednog uboda mogu da imaju teške posledice po zdravlje, a može im biti ugrožen život, nekad samo za 20 minuta do pola sata nastupa smrt, ako se ne interveniše. Nealergične osobe podnose i desetine uboda pčele u jednom danu, bez ozbiljnih posledica, 100 i više uboda osim lokalnih reakcija izaziva opšte-sistemske reakcije organizma, 300 i više ugrožava zdravlje, a više od 500 je smrtonosno za većinu ljudske populacije.

Kako reakcija organizma zavisi od mesta uboda vidi se kod uboda u oko gde ubod može dovesti do gubitka vida na to oko, a posledično do slabljenja vida i na drugo. Ubod u jezik ili ždrelo može dovesti do takvog otoka mekih tkiva da preti opasnost od gušenja.

Reakcija organizma na ubod pčele može biti **lokalna i opšta**.

Lokalna reakcija se manifestuje bolom na mestu uboda, otokom oko ubodne ranice sa blagim izdignućem iznad nivoa kože, crvenilom kože ili sluznice oko mesta uboda, a otok se ponekad proširi i na nešto šire područje oko uboda svrabom kože, otokom usana, očnih kapaka, crvenilom i otokom ušnih školjki, zadebljanim jezikom, koprivnjacom. Za ovu reakciju se može kazati da je *blaga reakcija* jer obično prolazi spontano ili uz lokalnu, eventualno peroralnu (preko usta) terapiju.

Opšta reakcija se javlja kod alergičnih osoba ili osoba koje su dobile veliki broj uboda, a manifestuje se opštom slabošću, mučnjinom, povraćanjem, prolivom, čestim mokrenjem, otokom lica -usne, očnih kapaka, crvenilom ušnih školjki, promuklošću, glavoboljom, preznojavanjem, vrtoglavicom. Ovakva reakcija

Žaoka

se karakteriše kao teška i zahteva primenu lekova preko usta ili injekcijski. Ako se pogoršava klinička slika i javlja gušenje, nesvestica, sa padom krvnog pritiska, onesvešćenje, kolaps, ubrzan i slab puls i šok reč je o reakciji *opasnoj po život*, što zahteva obaveznu primenu kompletne antialergijske terapije uključujući adrenalin i reanimaciju. Ako se sistemske alergijske reakcije javljaju neposredno posle uboda u prvih pola sata do sat, to su takozvane anafilaktičke reakcije, a reakcije koje se javljaju kasnije, posle nekoliko sati ili dana, takozvane odložene su blaže i retko ugrožavaju život. Ako je burna alergijska reakcija nakon prvog kontakta sa otrovom, sledeća se može očekivati kao još teža, pa i dramatična, a javlja se kod ljudi sa alergijskom predispozicijom - atopičara. Takve osobe moraju biti posebno zaštićene i uvek imati pri ruci antialergijske lekove uključujući i adrenalin.

DIJAGNOZA ALERGIJE NA OTROV POSTAVLJA SE NA OSNOVU:

- saznanja da je neko imao alergijsku reakciju na ubod pčele,
- alergijskih kožnih testova i određivanja količine specifičnih antitela (IgE) i
- provokativnih testova.

Testovi se izvode u za to sposobljenim i ovlašćenim ustanovama koje imaju mogućnosti da primene adekvatnu terapiju i reanimaciju u slučaju neželjenih reakcija.

Alergija uopšte, pa i alergija na pčelinji otrov ne mora biti stalna, jer se u toku života može menjati tako da osobe koje su bile alergične postanu imune i suprotno. Dešava se da dugogodišnji pčelari koji su normalno reagovali na ubod pčele postanu alergični i da profesionalni pčelari zbog toga budu egzistencijalno ugroženi.

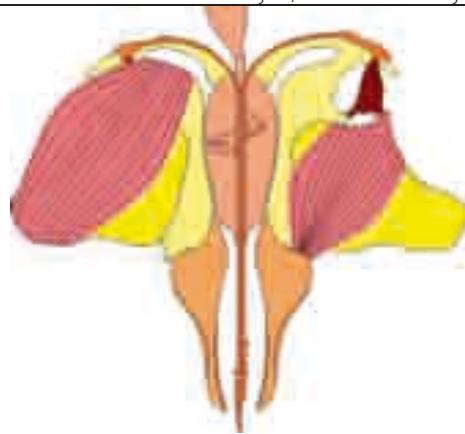
PRVA POMOĆ, LEČENJE I ZAŠTITA

Odmah nakon uboda treba izvaditi žaoku da se spreči istiskivanje preostalog otrova iz kesice na žaoki, primeniti hladne obloge (led, hladna voda ili neki hladan predmet), mesto uboda premazati. nekim od antialergijskih lekova za lokalnu primenu, propolisom, alkoholom, sirčetom, i sl.

Ako se pojavi neka od opštih reakcija i stanje pogoršava potrebno je primeniti lekove protiv alergije - antihistaminike i kortikosteroide preko usta ili injekcijski. Pogoršava li se stanje ne oklevati nego prevesti ugroženu osobu do prve zdravstvene institucije gde će mu se pružiti adekvatna stručna pomoć. Kod pojave opštih znakova alergijske reakcije primena lekova na mestu događaja ne podrazumeva odustajanje ili odlaganje konsultacije i nastavka lečenja kod lekara. Intervencija na mestu događaja je dobijanje u vremenu, da se uspori ili odloži po život opasno stanje.

Na mom pčelinjaku, za vreme vrcanja dva puta sam morao intervenisati lekovima injekcijski, u jednom slučaju i primenom adrenalina. U oba slučaja sam osobe prevezao do mesta gde su se mogle primeniti mere reanimacije.

Kod uboda u jezik treba odmah dati antialergik, staviti kocku leda u usta i hitno prevesti do lekara, a može se, u nedostatku leda, dati zalogaj kuhinjske soli koji će držati u ustima dok se može menjati, čime se smanjuje

Žaocni aparat pčele

brzo stvaranje otoka mekih tkiva i mogućnost gušenja.

Ako se desi ubod u oko, mada je to vrlo retko, isprati oko vodom, staviti hladan oblog na oko, dati lek – antialergik i hitno prevesti osobu do očnog lekara jer je moguća posledica gubitak

vida na to oko.

Kod osoba koje su imale teške oblike reakcije posle pčelinjeg uboda potrebno je alergološko ispitivanje da se utvrdi laboratorijski stepen alergije, a to se radi u specijalizovanim alergološkim ambulantama ili bolnicama koje imaju stručne i materijalne mogućnosti za to. Postoji mogućnost, što se poslednjih 30 godina uspešno izvodi, da se takve osobe oslobode

Žaoka

alergije na pčelinji otrov, a to je zaštitna mera aktivne imunizacije - **desenzibilizacija**. Apsolutno je indi-kovana kod rizičnih grupa kao što su osobe koje su doživele anafilaktički šok, ili imaju urođenu alergiju (atopičari) i oni koji su često u kontaktu sa pčelama, prvenstveno pčelari koji nakon uboda ispoljavaju opštessimtske reakcije na ubod pčele. Izvodi se tako što se vakcina od pčelinjeg otrova, u ovlašćenim ustanovama, daje potkožno. U početku su to male doze otrova, koje se sukcesivno povećavaju na određeno vreme dok se ne dostigne količina koja odgovara jednom ubodu pčele. Ako posle primljene te količine otrova nema alergijske reakcije smatra se da je desenzibilizacija uspela. Kasnije se nastavlja primena vakcine, kao doza održavanja, na tri meseca, a potom na godinu dana. Taj proces traje dugo. Treba imati strpljenja i to dovesti do kraja. Saopštenja su vrlo optimistična, jer je uspešna u 95% slučajeva.

Ta vakcina (razređeni pčelinji otrov) kod nas se priprema u Zavodu za imunilogiju na Torlaku.

Opšte mere zaštite su:

- izbor lokacija pčelinjaka gde neće ugrožavati ljudе,
- lična zaštita - odećа, biti bez kozmetičkih i drugih mirisa, uzdržavati se od konzumiranja alkohola za vreme pčelarenja, rad na pčelinjaku u optimalno vreme, kad pčele ne napadaju,

odnosno manje se brane, pune mere bezbednosti pri seobi pčela, alergijsko testiranje pre početka pčelarenja (što ne znači da oni koji su alergični na pčelinji otrov moraju odustati od namere, jer aktivnom imunizacijom – hiposenzibilizacijom - vakcinom - mogu da se reše tog problema).

Jedna od mera zaštite od posledica pčelinjeg uboda jeste imati na pčelinjaku lekove protiv alergija. Svaki pčelar trebalo bi da ima lekove protiv alergije na pčelinjaku, kao i svaka osoba koja je alergična na ubod insekta. Pčelarima preporučujem da obavezno imaju malu priručnu apoteku u čijem sastavu treba da bude jedan od antihistaminika u tabletama i jedan od kortikosteroida, takođe u tabletama i da ih koriste strogo po uputstvu koje mora biti jasno i krupno napisano na pakovanju, sa naznakom da se uzima samo jedna tableta antihistaminika, a dalje korišćenje samo po uputstvu lekara. Pčelarima, koji su osposobljeni da daju parenteralnu-injekcijsku terapiju preporučujem antihistaminike,

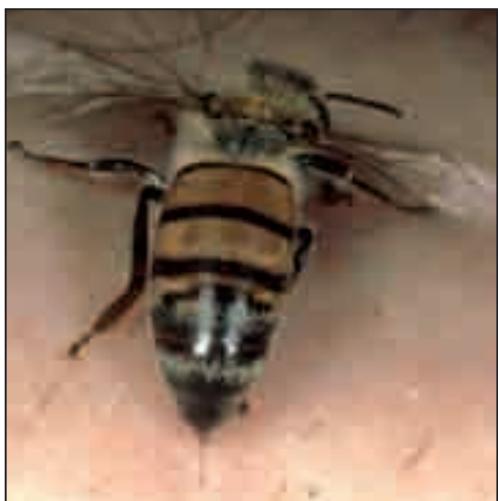
Kesica sa otrovom

kortikosteroide i adrenalin u injekcijama.

Lica koja znaju da su alergična na pčelinji ubod i burno reaguju trebalo bi da imaju osim antihistaminika u tabletama i samodavajući injekciju adrenalina u vidu penkala, a to je EPI-PEN, koji je u dramatičnim situacijama lek izbora i spasa. Ovog leka, prema mom saznanju još nema u našim apotekama jer ga niko nije uvezao.

Često pčelari pitaju je da li se antialergijski lekovi mogu dati preventivno, pre početka rada na pčelinjaku, selidbe, vrcanja i sl.

Rajko Obradović
pčelar iz Valjeva

Ubod pčele

Izneću stav Harri Richesa—a poznatog stručnjaka, apiterapeuta, koji je u svom saopštenju o alergiji na pčelinji otrov na Apimondiji u Ljubljani 2003. godine preporučio obavezno preventivno uzimanje jedne tablete antihistaminika, sat vremena pre početka rada na pčelinjaku. I pčelari koji posle uboda pčele imaju velike lokalne otoke, koji traju satima i danima, takođe treba preventivno da koriste tabletu antihistaminika.

Toliko o pčelinjem otrovu sa one tamne strane, ali on ima i svoju svetu stranu, jer je naučno dokazano i u praksi potvrđeno da pčelinji otrov ima mnoga lekovita svojstva i u svetu je široka lepeza preparata napravljenih od pčelinjeg otrova, za lečenje mnogih bolesti. O tome kasnije, ovde ili na nekom drugom mestu...

Reakcija na pčelinji ubod

FRUŠKA GORA 2007 JEDNA PRIČA-PČELARSKA

Pčelinjak porodice Veselinović

Neprugledne lipove šume (raj za pčele i pčelare), manastiri (srpska Sveta gora), izletišta – zaštitni su znaci vojvođanske lepotice, Fruške gore. Lipove šume sa mednim cvetovima veliki su podsticaj da pčelari sa svojim stadima pohrle na ovo blagorodno mesto.

Na padinama najvećeg brega u Vojvodini odmah se primećuju mnogobrojne košnice, a zujanje pčela je prisutno na svakom koraku. Prizor je predstavljao raj za pčelarske oči i uši.

Među mnoštvom pčelinjaka na južnoj strani Fruške gore, od Sremske Mitrovice, na jednoj visoravni, uočava se velika koncentracija košnica na jednom mestu. Posle kraćeg upoznavanja saznali smo od gospođe Lipe Veselinović, pčelarke iz Šapca, da su na ovom mestu smeštena tri pčelinjaka sa više od 700 košnica.

Gospođa Lepa s ponosom priča o svom pčelarskom životu. Ona je sa svojim suprugom, deda Živanom (preminuo 2006), za 60 godina pčelarenja, znanjem, ljubavlju, nesebičnim savetima i praktičnim radom prenala sve najlepše iz pčelarstva mnogim znamenim i neznamenim pčelarima širom bivše Jugoslavije. Sa zadovoljstvom gospođa Lepa ističe da su

svoje ljubav i znanje ona i suprug preneli i na potomke, pa se tako troje naslednika iz njihove porodice veoma uspešno bave pčelarstvom, i nastavljaju tradiciju porodičnog bavljenja pčelarstvom, koja traje od 19. veka.

O prvom pčelinjaku, koji se sastoji od preko 300

belih košnica („kao bele golubice”, znao je deda Živan da kaže), brine se sin Veselin i njegova supruga Živanka.

Košnice boje neba nad Fruškom gorom, kojih ima više od 200, ponos su unuka Zorana. On se sa suprugom Gordanom i sinom Živanom (praunukom deda Živana) stara o pčelinjaku.

Košnice trećeg pčelinjaka koje blješte kao izlazak sunca nad Fruškom gorom, okrenute ka sremskoj ravničari, veličanstven su prizor i vlasništvo su kćerke Milene.

Ljubaznošću domaćina prokrstarili smo poljima načičkanim bezbrojnim košnicama. Upoznali smo pčelare koji su bili pored svojih košnica. U razgovoru kojem smo prisustvovali pčelari su istakli nešto lošiji prinos meda – 1. jula bio je unos 2 kilograma meda po košnici na kontrolnom društvu, što ne daje razloga za zadovoljstvo. Pčelari su postavljali mnoga pitanja,

ali ono koje ih je najviše trenutno bolelo je to što moraju da Nacionalnom parku „Fruška gora” plate 130 dinara ili 1 kg meda po postavljenoj košnici, bez obzira na ostvaren prinos u medu, a košnice nemaju adekvatnu zaštitu Nacionalnog parka, pa pčelari sa većim brojem košnica moraju da angažuju čuvara. Ovaj mali problem ne mogu da umanjuje osećaj lepote života u prirodi i svakodnevno druženje sa pčelama i kolegama. Ovo se posebno odnosi na pčelare penzionere koji pčelare sa relativno malim brojem košnica i u prelepom ambijentu provode zaslužene penzionerske dane.

Rastajući se od osamdesetogodišnje pčelarke Lepe, prenosimo njenu poruku pčelarima: „Srećno i medonosno, uz puno zdravlja, i dodite dogodine na Frušku goru da se družimo i beremo med!“

Mi ćemo pokušati da za vas, dragi pčelari, predstavimo vredne pčelarske porodice, i pokažemo lepa i medonosna mesta naše predivne Srbije.

Lepa Veselinović sa praunukom

Dr Ružica Igić, redovni profesor Univerziteta u Novom Sadu. Predaje Botaniku studentima biologije i ekologije, PMF i studentima Farmacije Medicinskog fakulteta u Novom Sadu.

LIPA – PRIRODNI IZVOR ZDRAVLJA

Među slovenskim narodima, pa i kod Srba, lipa se smatrala svetim drvetom. Zbog toga se često sreće kao kult oko crkava, bogomolja i na grobljima. U pojedinim našim krajevima mладenci su pre venčanja zajedno sa kumovima obilazili oko

crkve. Kum je u ruci nosio nekoliko grančica lipe govorеći: "Kao što vi obilazite bogomolju tako i vas svako zlo obilazilo". Postoji verovanje da se Bogorodica odmarala pod drvetom lipe te se zbog toga ova biljka smatra svetim drvetom.

Sve lipe su veoma medonosne. Cvetovi su im mirisni i proizvode veliku količinu nektara koji skupljaju različiti insekti. Utvrđeno je da oko 70 vrsta insekata posećuju lipu. Danju ih najviše posećuju pčele i muve, noću - noćni leptiri i gundelji. Dnevna produktivnost nektara s jednog cveta krupnolisne lipe (*T. platyphylos*) pri prijatnom vremenu je 2,3 mg, a sitnolisne (*T. cordata*) 1,3 mg. Za period cvetanja, na jednom hektaru dobro razvijena stabla lipe proizvedu oko 1500 kg nektara.

Plodove lipe rasprostire ne samo vетar već i neke životinje. Iz plodova se spremi surrogat kafe. Cvetovi su poznati kao odlično lekovito sredstvo. Lipov cvet se primenjuje i za aromatizaciju vina i kao sastavni deo nekih likera.

Kad se govori o lipi prva asocijacija je med ili čaj. Većina nas i ne zna da u svetu raste 45 vrsta ovog roda, od kojih se 4 vrste, kao autohtone, sreću i na području naše zemlje. Kod nas rastu **bela ili srebrna lipa** (*Tilia tomentosa* Moench), **rana ili krupnolisna lipa** (*Tilia platyphyllos* Scop.), **pozna ili sitnolisna lipa** (*Tilia cordata* Miller) i **kavkaska lipa** (*Tilia caucasica* Rupr.). Pored ovih vrsta u parkovima i drvoređima se kao ukrasna sadи **američka lipa** (*Tilia americana* L.)

Lipe su listopadna drveta, brzo rastu, dostižu visinu 15-20 m i prečnik stabla oko 2 m. Listovi su im okruglasto-srčasti na dugoj lisnoj dršci. Po nekoliko cvetova nalazi se u pazuzu piperka (brakteja). Svaki cvet ima 5 čašičnih listića koji pri osnovi imaju po jednu mednu jamicu, 5 alternirajućih kruničnih listića i 5 krunicolikih sterilnih prašnika i veliki broj prašnika koji su slobodni ili grupisani u 5 snopica. Tučak je

izgrađen iz 5 plodnih listića. Plod je jednosemena ahenija. Lipe cvetaju u junu ili julu.

Smatraju ih odličnim medonosnim biljkama jer mogu dati i do 70 kg meda po košnici. Najbolje medi kad ima dovoljno vlage u zemlji i vazduhu, a med od lipe se ubraja u prvoklasni med.

LEKOVITA SVOJSTVA LIPE

Od cvetova lipe sa priperkom pravi se omiljeni narodni čaj. Za lečenje se koriste samo osušeni cvetovi sitnolisne i krupnolisne lipe, dok se najčešća vrsta, srebrna lipa, ne koristi. Cvet koji jako miriše treba brati u početku cvetanja. Ne treba ga brati kad se potpuno rascveta i kad pricvjetni listić ima mrke mrlje po sebi. Od drveta lipe se dobija aktivni ugalj velike apsorpcione moći, pa se primenjuje u lečenju bolesti želuca i creva.

Lipov cvet leči od malokrvnosti, čisti krv i bubrege, opušta napete živce i daje miran san. Upotrebljava se protiv vrtoglavice i epilepsije, kao sredstvo za pojačano izlučivanje vode i pospešivanje menstruacije, za spoljnu upotrebu za obloge. Koriste se i semenke protiv krvarenja iz nosa. U starim knjigama stoji zapisano "Cvet lipe, ako ništa drugo, ostaje pozitivno pomoćno sredstvo kod svih stanja gde su nervi zategnuti, istrošeni ili uzbudjeni usled prekomernog rada, briga, sedena i preteranog uživanja".

NEKOLIKO RECEPATA:

Spremanje čaja: 2 grama (jedna kašičica na šolju čaja) prelije se vrelom vodom i pusti da odstoji.

Sredstvo za čišćenje krvi: 25 gr lipovog cveta kuva se u 2,5 dl vode dok se ne ukuva na polovinu, zatim se to doda mleku koje se kuvalo s 1 velikom kašikom meda na 1 šoljicu. Pije se duže vreme po 1-2 šoljice dnevno.

Za napete živce i miran san: U $\frac{1}{4}$ litra vina potopiti se 10 gr lipe, 10 gr matičnjaka (*Melissa officinalis*) i 2 velike kašike meda i drži se 12-16 sati. Posebno se u $\frac{1}{2}$ litra vode kuva 2 gr sitno izrezanog rizoma pirevine (*Triticum repens*) dok se ne ukuva na polovinu. Zatim se oboje pomeša i od toga se pije svaki sat po 1 velika kašika.

Za malokrvnost: U $\frac{1}{4}$ litre vina doda se 1 velika kašika meda i 25 gr lipovog cveta. Svakih 1-2 sata u toku dana popije se po 1 velika kašika. Pije se 3 - 4 meseca.

O LIPOVOM MEDU

Med od lipe je jedan od najkavilitetnijih i najtraženijih. Bistar je, nežno žute nijanse, ima prijatan slatkast miris rascvetane lipe koji potiče od eteričnog ulja. Lipov med se brzo kristališe u sitne kristale, jer sadrži 70 - 80 odsto polena, oko 40 procenata fruktoze i 36 odsto glukoze.

Lipov med se preporučuje zbog hranljivog,

zaštitnog, antimikotičkog i lekovitog svojstva. Deluje na grampozitivne i gramnegativne organizme. Sadrži isparljive protivmikrobne materije. Efikasan je u lečenju nespecifičnih oboljenja disajnih organa, a jedan specifičan glukozid daje mu diuretično i sekretolitično svojstvo.

U narodnoj medicini, lipov med se najčešće preporučuje kod nazeba i kao sredstvo za iskašljavanje. Ako ste nazeble, najbolje je da uveče, pre spavanja popijete šolju lipovog čaja koji ste ohladili do 37 stepeni, zasladili lipovim medom i dodali sok od pola limuna. Ovaj napitak će izazvati znojenja i prehlada će brzo proći.

Za kašalj se preporučuje: pre jela kašičica meda sa renom. U 200 grama lipovog meda natre se 100 grama rena, kad malo odstoji i ren pusti sok, svakodnevno uzimati na tašte, dok kašalj ne prestane. U zatvorenoj posudi tu smesu čuvati na suvom i hladnom mestu. Čaj od origana zasladi lipovim medom ublažava i odstranjuje kašalj. Za takve tegobe dobar je i čaj od crnog luka sa lipovim medom.

Za promuklost poznat je narodni lek od svežeg kupusa: iscedite sok od dva-tri lista svežeg kupusa i zasladite kašikom lipovog meda. Ako pijete više puta u toku dana, polako, u malim gutljajima, promuklost će brzo proći.

Bol u grlu otklanja i oblog od meda. Zagrejanu kudeljnu krpu premažemo lipovim medom i umotamo vrat. Najbolje je da oblog stavimo pre spavanja i ostavimo preko noći.

Ako imate neprijatan zadah, napravite smesu od meda i vina (u razmeri 1:2). Ovom mešavinom ispirajte grlo nekoliko puta u toku dana i neprijatan zadah će postepeno nestajati.

KAKO IZGLEDAJU POJEDINE VRSTE KOJE SE MOGU NAĆI I KOD NAS?

Bela, srebrna lipa
(*Tilia tomentosa* Moench)

Sa svojom gustom velikom krošnjom i lišćem srebrnastog naljica ova vrsta je veoma dekorativna. U jesen dugo zadržava lišće. Kao i ostale lipe daje vredno drvo, žučkasto-bele boje. Pošto je meko, drvo srebrne lipe se lako obrađuje

te se upotrebljava u rezbarstvu, stolarstvu, za modele, kalupe, kao ugljen za crtanje. Cvetovi se koriste za čaj. Značajna je medonosna biljka. Česta je u područjima hrastovih i grabovih šuma, kao i u mezofilnim šumama bukve. Ne raste na velikim visinama i u rečnim dolinama gde su jaki mrazevi. Podnosi lošija zemljista, više svetlosti i suvlij vazduh od ostalih naših vrsta. Cveta od juna do jula.

Rana ili krupnolisna lipa

(*Tilia platyphyllos* Scop.)

Kao i prethodana vrsta često se sadi kao dekorativna po drvoredima i parkovima. Dobro se orezuje. Drvo je meko, lako se cepa, elastično je te se upotrebljava za unutrašnje delove nameštaja, rezbarije, muzičke instrumente. Medonosna je biljka. Cvetovi sa priperkom

se koriste za čaj, ali i u kozmetičkoj i parfimerijskoj industriji. Raste u regionu brdske bukove šume u fitocenozama koje nisu potpuno sklopljene. Cveta od maja do juna.

Pozna ili sitnolisna lipa

(*Tilia cordata* Miller)

Često se upotrebljava za oželenjavajuće naselja jer je, kao i prethodne vrste, veoma dekorativna. Drvo je žućkasto-belo, lako, male trajnosti i elastičnosti. Lako se obrađuje te se koristi u rezbarstvu, stolarstvu, za furnire, kalupe. Medonosna je biljka.

Cvet se koristi za čaj. U Srbiji je rasprostranjena po svežim hrastovim i bukovim šumama kao stabilnično primešana vrsta. Cveta od juna do jula.

Kavkaska lipa

(*Tilia caucasica* Rupr.)

Veoma je medonosna biljka. Žuti, mirišljavi cvetovi zajedno sa priperkom koriste se za čaj.

Mnogo je ređa od prethodnih vrsta. Raste na staništima bogatim krečnjakom, u šumama oraha sa koprivićem, sa mečjom leskom i crnim grabićem i u sličnim šumama reliktnog karaktera, te se i ona smatra reliktnom vrstom. Kod nas raste u Đerdapu, okolini Majdanpeka, na Suvoj planini, u okolini Užica i Prijepolja i na Prokletijama.

Američka lipa

(*Tilia americana* L.)

Kod nas se navodi kao kultivisana pre više od 80 godina. Sreće se pre svega u parkovima i drvoredima. Krupni listovi i bogati mirišljavi cvetovi čine je veoma dekorativnom i preporučljivom pri ozelenjavanju naselja. U istočnom delu Severne Amerike, odakle je poreklom, daje velike mase drveta za raznovrsnu upotrebu. Zbog brojnih medonosnih cvetova veoma je važna za pčelarstvo.

SRPSKA CRKVA I PČELARSTVO KROZ ISTORIJU

Naši daleki preci, stari Sloveni med su koristili ne samo kao hranu već i kao sirovinu za dobijanje omiljenog pića, medovine. Došavši u nove predele Srbi ne samo da zadržavaju poneto pčelarsko znanje nego ga još više razvijaju. Najznačajniji razvoj pčelarstva u Srbiji počinje prelaskom Srba u hrišćanstvo. Zbog izrazite potrebe za voskom usledilo je podizanje mnogobrojnih pčelinjaka po crkvenim i manastirskim imanjima, pod rukovodstvom sveštenih lica i kaluđera. Manastiri su u srednjovekovnoj Srbiji bili rasadnici pčelarstva, a Srpska pravoslavna crkva bila je njegova zaštitница.

prof. Jovan Živanović

Iz istorijskih spomenika koji nam stoje na raspolaganju, vidi se da su i sva vlastela i svi vlastaoci naše srednjovkovne države imali svoje velike pčelinjake i da su im, podižući razne zadužbine, poklanjali im osim nekretnina još i pčelinjake sa pčelarima.

Prvi pisani dokument kod Srba gde se pominje pčelarstvo jeste „Hilandarska povelja Simeona Nemanje“ iz 1198. godine,

kojom je, osim ostalog, manastiru darovao i četiri pčelinjaka i sa svakim pčelinjakom po dva pčelara. Slično su postupali i kasniji vladari: kralj Milutin, kralj Stevan Dečanski, car Dušan i despot Stevan Lazarević. Najveći od manastirskih pčelinjaka bio je onaj na Slatini, koji je osnovao car Dušan prilikom podizanja manastira Svetih Arhangela u Prizrenu.

Med i vosak su od davina bili predmet trgovine. Trgovina se obavljala na mnogim trgovima kao što su: Brskovo, Novo Brdo, Prizren, Nova Varoš, Rudnik i drugi. U Srbiju su sa Zapada i Istoka najviše uvoženi luksuzni predmeti: tkanine, krvna, skupoceno posuđe, staklarija, so, oružje i čoja, a izvoženi su stoka i stočni proizvodi, vosak, med i drugo.

I pored velikog izvoza meda i voska iz srednjovekovne Srbije, još uvek je ostajala velika količina tih pčelinjih proizvoda za podmirivanje potreba domaćeg stanovaštva, što ukazuje na Ilarion Ruvarac tokoliko je pčelarstvo bilo razvijeno u srednjem veku.

Posle propasti srednjovekovnih srpskih država, krajem četrnaestog i početkom petnaestog veka, i pada pod Tursku vlast, pčelarstvo je kao i sve druge delatnosti, počelo naglo da opada. Propali su oni veliki pčelinjaci koji su bili svojina vladalaca

Miloš Antonić
svetlenik
Ul. Karadordeva 19/2
15220 Koceljeva
(015) 558-148,
(064) 5295-225
e-mail: mantonic@ptt.yu
www.pcelarm.com

i vlastele, pa i oni manastirski. Pčelarstvo je izgubilo onaj sjaj koji je imalo u srednjem veku. Nad srpski narod spustila se pomrčina koja je dugo i predugo trajala.

Po oslobođenju od Turskog ropstva počela je obnova privrede pa i pčelarstva u Srbiji. Opet su sveštena i monaška lica bili nosioci razvoja pčelarstva u Srbiji. Napredni pčelari, među kojima najviše sveštenih i

Prokopije Ivačković

Vitovnici, Ljuba Popović, sveštenik, učitelji, trgovci i dr... Prvi zbor je otvorio iguman Metodije.

31. oktobra 1897. godine obrazovano je Srpsko Pčelarsko Društvo, a među članovima upravnog odbora našao se i arhimandrit Ilarion Vesić. Prvi poverenici Srpskog Pčelarskog Društva za okrug valjevski bili su Mihailo Stuparević učitelj u Leliću i Miloš Marković sveštenik u Obrenovcu.

Đorđe Kolarović

Prvog januara 1898. godine Srpsko Pčelarsko Društvo pokreće časopis „PČELAR“. Među prvim saradnicima i dopisnicima opet se sreće iguman Metodije

o kome bi trebalo nešto više reći.

Iguman Metodije je bio starešina manastira Vitovnica u Požarevačkom okrugu. To je nekadašnji sveštenik Života Milovanović u selu

Marko Šaula

Vasilije Latinkić

Rabrovu, a kasnije i u Valjevu. Kad je 1889. godine polazio za Valjevo on je prodao 40 košnica, a doneo 180 đerzonki, i nastavio racionalno pčelarenje.

U „PČELARU“ za mart 1898. godine

iguman Metodije piše: „U Valjevskom okrugu racionalno pčelarenje otpočelo je širiti se tek u 1889. godini, i već je 1894. godine Srpsko Poljoprivredno Društvo priredilo takmičenje među pčelarima okruga valjevskog, od kojih su mnogi dobili nagrade i pohvalnice za valjano pčelarenje i širenje racionalnog pčelarenja u okruguvaljevskom. Na prvom mestu odlikovani su sveštenik Života Milovanović i učitelj Ćelijski Mihailo Stuparević.

Da uopšte na širenje racionalnog pčelarstva utiče Stevan Stratimirović i cena košnice, najbolje svedoči napredak pčelarstva u gornjem delu valjevskog okruga gde je građa za košnice jevtinija. G. Mijailo Vićentijević paroh petnjački - sada valjevski, izrađivao je sam svoje košnice, koje su ga koštale jedva 2 dinara po komadu. Zato su tamo skoro svi sveštenici i učitelji pčelari“.

Srbi, koji su se pod patrijarhom Arsenijem III Čarnojevićem preselili u krajeve s leve strane Save i Dunava, bili su malo vredniji, imali su bolju organizaciju i napredak u pčelarstvu. U plejadi najumnijih naših pčelara, posebno mesto pripada profesoru Jovanu Živanoviću, kome su srpski pčelari s pravom dali epitet - „otac racionalnog pčelarstva“, a Česi ga nazvali „srpski Đerzon“. Objavio je 14 knjiga i bezbroj

članaka sa pčelarskom tematikom u raznim pčelarskim časopisima.

Pravo rešenje i uspeh za širenje racionalnog pčelarstva Živanović je ostvario uspevši da nagovori arhimandrita Ilariona Ruvarca, tadašnjeg rektora Karlovačke bogoslovije, da se pri Bogosloviji 1878. godine, uz blagoslov patrijarha Prokopija Ivačkovića, osnuje katedra za pčelarstvo.

Georgije Branković

Dotle je u Evropi slična katedra postojala samo u Nemačkoj. Prof. Jovan Živanović je pčelarstvo predavao punih 26 godina. Tako dugim i upornim radom stvoren je veliki broj obučenih pčelara

sveštenika koji su po celom srpstvu razneli nova pčelarska znanja i savremene metode pčelarenja. Među njima se posebno ističu: prota Ivan Maširević iz Sremskih Karlovaca; prota Đorđe Kolarović, paroh u Velikim Radincima; prota Marko Šaula, arhijerejski namesnik u Rumi; prota Kosta Seperovac, paroh u Zemunu; prota Aleksandar Živanović, katiheta u Osijeku; Vasilije Latinkić, paroh u Jasku; Sima Žigić, paroh u Dubovcu; Milutin Gavrilović, paroh u Somboru; Stevan Knežević; Stojan Savić; Milan Vukosavljević; Jovan Čudomirović; Gligorije Mikić i brojni drugi. Svi sveštenici koji su se isticali kao dobri pčelari bili su istovremeno istaknuti i ugledni pastiri, namesnici, katihete, pisci itd.

Pčelarstvo je u Karlovačkoj bogosloviji predavano sve do 1941. godine. Posle pauze od 60 godina, školske 2000/2001. godine pčelarstvo je odlukom Svetog arhijerejskog sinoda ponovo uvedeno u nastavni plan bogoslovije kao fakultativni predmet i time

je nastavljen jedan deo rada i tradicije Stare Karlovačke bogoslovije.

Takođe treba istaći i zasluge patrijarha Georgija Brankovića, velikog propagatora pčelarstva i zaštitnika tadašnjeg časopisa "SRPSKI PČELAR" koji je počeo da izlazi 1. oktobra 1896. godine u Sremskim Karlovcima.

Mitropolit Stevan Stratimirović shvativši veliku vrednost pčele, kako sa crkvenog gledišta tako i sa ekonomskog i moralnog podupirao je pčelarstvo i bio je zaštitnik pčelarstva novoga vremena. On, ne samo da je hvalio sveštenike koji su imali lepe pčelinjake, govoreći: "takvi nam sveštenici trebaju", nego je postavio temelj književnosti pčelarskoj. Avram Maksimović, paroh somborski, ne bi uspeo da sastavi onaku prvu knjigu o pčelarstvu 1810. godine da mu nije mitropolit Stratimirović dao različitih pčelarskih knjiga iz svoje biblioteke i da mu nije savetovao da iz svih tih stranih pčelarskih knjiga što je najbolje izvadi i u jednu celinu sastavi. Tako je 1810. godine u Budimu štampan „Novi pčelar“ odnosno „Pčelar“ Avrama Maksimovića paroha somborskog. Po običaju onoga vremena knjiga je štampana pomoću „prenumeranata“ - pretplatnika, među kojima su bili: mitropolit Stratimirović, Dositej Obradović, Joakim Vujić, Lukijan Mušicki, Avram Mrazović i veliki broj sveštenih i monaških lica. Pisac ovih redova imao je čast i zadovoljstvo da tu knjigu sa slaveno-srpskog prevede na naš današnji govorni jezik i, ako Bog da, taj bi prevod knjige stare skoro 200 godina trebalo da do 2010. godine ugleda svetlost dana.

Avram Maksimović

BRITANCI TROŠE VIŠE MEDA, MANJE MARMELADE

LONDON, 24. jula (Tanjug-Ekos) - Prodaja meda u Velikoj Britaniji povećana je od 2004. do 2006. godine za 14 odsto, a istovremeno prodaja marmelade opala je za 10 procenata, pokazali su rezultati istraživanja kompanije "Mintel". Kao rezultat pritisaka na prehrambenu industriju da pomogne u suzbijanju gojaznosti u Britaniji i sve češćeg opredeljenja potrošača za zdraviju hranu, porasla je prodaja meda, koji je pretekao marmeladu na tržištu slatkih premaza i postao drugi najtraženiji proizvod u tom sektoru, posle džema. U britaniji se pod džemom podrazumeva slatki kuvani premaz od bilo koje vrste voća, dok se marmelada pravi isključivo od citrusa. Džem je u 2006.

učestvovao sa 35 odsto na tržištu slatkih premaza, s prodajom od 89 miliona funti, dok je med, s prodajom od 67 miliona funti, imao udeo od 26 procenata. Učešće marmelade je, međutim, smanjeno na 21 odsto, pri prodaji od 52 miliona funti. Ukupna vrednost britanskog tržišta slatkih premaza u 2006. od 253 miliona funti bila je ista kao 2004. i, da nije bilo rasta prodaje meda, ukupno tržište bi bilo u padu, ukazali su analitičari. Ove godine se očekuje povećanje ukupne prodaje slatkih namaza za samo milion funti.

Najveći svetski proizvođač meda je Kina, sa oko 40 odsto ukupne svetske proizvodnje, a lede SAD, Argentina i Ukrajina.

Prof. dr Milan Ćirović
Kragujevac

vesti

POSETA SLOVENAČKIH PČELARA SRBIJI

Od 31. maja do 3. juna 2007. grupa od stotinak pčelara iz raznih mesta Slovenije, u organizaciji Veroljuba Umeljića bila je u poseti pčelarima Srbije.

Oni su posetili pčelinjake Franje Tomažina u Srbobranu i Ivana Venera u Kupinovu. Nezaboravan utisak na njih, kako kažu, ostavila je poseta pčelinjacima i proizvodnim pogonima za izradu satnih osnova i košnica firmi Radoslava Stepanovića Stepe "Rios" i "Zlatna pčela" u Rači. Priređen im je svečani ručak uz program folklornih grupa i šumadijsku muziku. Srdačno su dočekani i na pčelinjaku braće Todorović u Dragušići kod Knića, gde im je priređen prijem i kratko predavanje profesora dr Jovana Kulinčevića.

U turističkom delu programa posetili su, između ostalog, spomen-park u Šumaricama kod Kragujevca i crkvu - mauzolej na Oplencu u Topoli.

Pčelinjak Franje Tomažina

ŠTA MOGU DECA U SUSEKU

Mladi zadrugari na pčelinjaku

Retko se zapitamo šta i koliko mogu deca uzrasta do 15 godina? Gotovo je pravilo da decu isključimo iz bilo kakvog oblika fizičkog rada. Postalo je geslo: tvoje je da učiš, a za ostalo ne brini. Pogrešno: umni rad mora biti povezan sa fizičkim aktivnostima. Dete je puno energije i ako je ne iskoristi, negde će se ispoljiti.

Ovom pitanju je delimično poklonila pažnju osnovna škola "Jovan Popović" u Suseku. Osnovala je učeničku zadrugu poljoprivrednog tipa – pčelarstvo.

Susek je malo selo na severnim padinama Fruške gore, na desnoj obali Dunava, 14 km zapadno od opštine Beočin. U njemu radi osnovna škola, neprekidno od 1776. godine. U jednom zapisu stoji da je tadašnji učitelj imao 14 košnica pčela. Pre deset godina, 1997, škola je osnovala učeničku zadrugu i uredno je registrovala u Savezu učeničkih zadruga Srbije. Zbog dobrih uslova za stacionarno pčelarenje opredeljenje je opravdano. Imamo uslova za bagremovu, lipovu i lивадsku pašu.

NAČIN RADA

Učenička zadruga ima dva pogona: radionicu za izradu opreme i pčelinjak za uzgoj i negu pčela. Zadrugom rukovodi mentor, nastavnik u školi. Rad je kompletan, od daske do meda. Drvo mašinski obrađuje mentor u odsustvu dece (radi bezbednosti), a sve ostale radnje - deca. Njihov rad obuhvata: lepljenje, zakivanje i farbanje košnica i njihovih delova.

Na pčelinjaku i van njega, sve poslove u vezi s pčelama obavljaju deca uz nadzor mentora. Pčelarimo sa LR košnicama. Kompletna edukacija se realizuje očigledno i uz rad, sa materijalom u ruci i u prisustvu pčele.

Cilj učeničke zadruge je vaspitno-pedagoško-socijalni pravilan odnos prema radu, ispravan ekološki prilaz prirodi i razvijanje ljubavi prema pčeli i ostalom životim svetu.

VASPITNO-PEDAGOŠKO-SOCIJALNI PRILAZ RADU

Ovo pitanje je veoma široko da bi se podrobno za ovu priliku iznelo, pa ću navesti samo neke od ciljeva koje postižemo našim radom.

Kompletna aktivnost se zasniva na dobrovoljnem, vremenski neograničenom radu. Učenik se dobrovoljno učlanjuje u zadrugu, dobija člansku kartu i zvanično postaje njen član. Po završetku osnovne škole, članstvo mu ne prestaje. Samo učlanjene nije uslov za rad u zadrizi, to je samo psihološki podstrek za dete. Kompletan rad je javan. U dogovoru sa mentorom, učenik ističe na oglasnu tablu informaciju o vrsti posla i vremenu kada će se raditi. Mentor dolazi u tačno vreme, dok mladi zadrugari to ne moraju. Oni mogu doći po svojoj

Praktičan rad u radionici

Izrada ramova

želji (ili ne doći) i raditi takođe po želji (mogu napustiti rad pre kraja), svako od njih ima svoj lični program rada.

Pošto su to deca nižeg uzrasta (7 do 15 godina), radne porcije nisu duže od dva sata, osim ako priroda posla zahteva drugačije (vrcanje i sl.). Deca rade individualno, u tandemu ili grupno. Saradnika u radu ili grupi bira po želji. Tako otkriva, uči, prenosi svoja znanja i iskustva drugima. Mentor tu ima malo posla. On je ravnopravan radnik u grupi. Na ovaj način celokupan rad dobija na ozbilnosti (zamislite u radionici ili na pčelinjaku 20 ili 30 male dece koja rade sa punom ozbiljnošću kao odrasli – lepotu). Svaki rad evidentira zadužen mladi zadrugar, kao i prisutne učenike poimenično. Ovakav rad se pokazao zanimljivim, bez presje, i korisnim. Radi se za dušu, na radost dece. Napomenuću da u školi od 260 učenika, najmanje njih 100 su na neki način uključeni u rad zadruge.

NAGRAĐIVANJE MLADIH ZADRUGARA

Sasvim je logično, a decu treba i navikavati na to da koristan rad treba da donese čoveku nagradu. Pošto smo materijalno veoma siromašni, nagrađujemo mlade zadrugare u cilju ostvarenja naših zadataka. Određenom broju vrednih zadrugara pomažemo besplatnim ekskurzijama, a onima koji dobro ovlađaju radom sa pčelama i imaju želju i uslove, dajemo košnicu sa pčelama kao nagradu i tako postaju samostalni pčelari. Na naše veliko zadovoljstvo, sada imamo takve pčelare da bi im mnogi odrasli pozavidieli. Neki od njih su sada studenti i naši veterani. Jedan sada ima 50 svojih društava, drugi već seli pčele na razne paše, a ima i onih koji nisu imali dovoljnu podršku roditelja ili potrebna

materijalna sredstva, pa su prestali da pčelare. No, edukativno su zreli, pa kad im se ukažu bolje prilike, neki će se vratiti pčelarstvu. Velika nam je radost to što od tih naših veteranu već sada nešto novo učimo. Zamislimo kad oni budu zreli ljudi, koja će to biti snaga i doprinos pčelarstvu!

Vrcanje meda

PREPORUKA (POUKA)

U detetu je ogromna energija. Iskoristimo je korisno. Ako mi to ne uradimo, neko će to učiniti na pogrešan način. Dete se viška energije mora oslobođeniti.

*Isak Pihler,
Nikole Tesle 166, Susek*

Pregled pčela

KRALJICA MEDA

Na osnovu odluke Izvršnog odbora SPOS-a o izboru Kraljice meda u vreme Tašmajdanske izložbe 2007. godine, upućuje se

JAVNI POZIV DEVOJKAMA OD 16-25 GODINA

Radi popularizacije pčelarstva i pčelinjih proizvoda, Izvršni odbor SPOS-a doneo je odluku da se u vreme najvećeg skupa pčelara i kupaca pčelarskih proizvoda – na Tašmajdanskoj izložbi 2007. u Beogradu, po drugi put izabere KRALJICA MEDA REPUBLIKE SRBIJE 2007. Osnovna namera je da se, po ugledu na mnoge pčelarske saveze u svetu, pokaže i dokaže da su devojke koje se aktivno bave pčelarstvom ili potiču iz pčelarskih porodica, zdrave, lepe i duhovno i fizički jer se bave jednim plemenitim zanimanjem i da u svakodnevnoj ishrani koriste visokovredne pčelinje proizvode.

Osnovni uslovi: da devojka ima od 16 do

Kandidatkinje za izbor Kraljice meda
Tašmajdan 2006

R.br.	Podaci	Upis podataka
1	Ime	
2	Prezime	
3	Datum rođenja	
4	Adresa	
5	Telefon	
6	Težina (kg)	
7	Visina (cm)	
8	Zanimanje	
9	Poznavanje pčelarstva*	1. ni malo 2. malo 3. dobro 4. odlično
10	Poznavanje stranog jezika*	engleski:1. slabo 2. dobro 3. odlično francuski:1. slabo 2. dobro 3. odlično :1. slabo 2. dobro 3. odlično
11	Član SPOS-a je*	1. otac 2. majka 3. brat 4. sestra 5. deda 6. baba
12	Ime i prezime rođaka pčelara:	

* odgovarajuće zaokružiti ili upisati

Prva Kraljica meda Aleksandra Stepanović sa pratiljama Jelenom Lilić i Danicom Mandić Tašmajdan 2006

26 godina, da je lepa, da je lično član SPOS-a ili joj je to neko od bliskih rođaka (otac, majka, brat, sestra, deda ili baba), da je komunikativna, da poznaje osnovne pčelarske pojmove i da prošle godine nije izabrana za Kraljicu meda (pratilje mogu ponovo učestvovati). Devojke se prijavljuju popunjavanjem upitnika i šalju ga na adresu SPOS-a (sa naznakom "Izbor Kraljice meda '07") najkasnije do 17.9.2007. godine. Do Tašmajdanske izložbe (4-7. oktobra) Komisija SPOS-a će na osnovu popunjenoj upitnika sačiniti uži izbor kandidatkinja i njih najviše 10 pozvati u subotu, 6. oktobra na Tašmajdan, da dođu u nekoj od narodnih nošnji koje se nose u Republici Srbiji. Nakon razgovora sa svim kandidatkinjama koje su ušle u uži izbor i njihove šetnje Tašmajdanskom izložbom, kombinacijom glasova Komisije i svih izlagača, učesnika izložbe, biće proglašene Kraljica meda Republike Srbije '07 i dve njene pratilje. Za Kraljicu meda SPOS-a će obezbediti specijalnu krunu, pobedničku lenu i posebno kreiranu odoru. Kandidatkinje same snose sve troškove puta, a od izbora sve troškove Kraljice meda ili

njenih pratilja snosiće SPOS. Mandat Kraljice meda biće od Tašmajdana 2007. do Tašmajdana 2008. Pravo i obaveza izabrane Kraljice meda i po potrebi njenih pratilja biće da učestvuje na svim pčelarskim skupovima pod pokroviteljstvom ili suorganizatorstvom SPOS-a.

Poštovane kolege, drage pčelarke i dragi pčelari, omogućite svojoj deci, svojim kćerima, sestrama ili unukama da se blagovremeno prijave. Pokažimo svetu kakvi smo, dokažimo da su nam deca zdrava i lepa jer se svakodnevno družimo sa pčelama i koristimo pčelinje proizvode. U vremenu veoma otežanog plasmana meda po nekoj razumnoj ceni, ovo bi bio samo jedan gest u pokušaju dalje afirmacije pčelarstva, ali i pčelinjih proizvoda.

Molimo zainteresovane da upitnik fotokopiraju, popune ga i pošalju na adresu: SPOS, 11000 Beograd, Molerova 13, sa naznakom "Izbor Kraljice meda '07"

Beograd, 18.07.2007.
Predsednik,
Živoslav Stojanović

PČELARSKA IZLOŽBA "PČELARSTVO TAŠMAJDAN 2007"

OBAVEŠTENJE

Za sve izlagače na izložbi "Pčelarstvo Tašmajdan 2007" biće odštampan Katalog izlagača. U cilju pravovremene pripreme i štampanja molimo sve učesnike-izlagače da sa prijavom za učestvovanje na izložbi pošalju i adekvatnu sliku i kratak tekst o izlagaču, koji će biti štampani u katalogu.

Tekst treba da sadrži sledeće podatke: ime i prezime, adresu, telefon, sa koliko društava pčelari, koji tip, koji su mu proizvodi i iz kog regiona, a izlagači opreme naziv firme i assortiman proizvoda.

Izlagači koji žele da učestvuju kao sponzori u štampanju kataloga mogu da kreiraju reklamni spot koji će biti objavljen u delu za sponzore, prema posebnom ugovoru sa organizatorom.

Tražene podatke poslati na adresu Molerova 13, sa naznakom PRIJAVA ZA IZLOŽBU, najkasnije do 31. avgusta 2007. godine.

Predsednik Organizacionog odbora

IŠTVAN BORŠOŠ

Utrenucima tužnih sećanja i odavanja priznanja i pošte preminulom pčelaru Ištvantu Boršošu, u ime Društva pčelara «Jovan Živanović» zajedničko sećanje počinjem od sasvim ličnih uspomena.

Ištvana Boršoša sam upoznao prošle godine na Svetog Trifuna, prvu slavu Društva, kad mu je uručeno poslednje ali možda i najvrednije priznanje u oblasti pčelarstva, Počasni član društva. Mi mlađi pčelari, po pčelarskom stažu i godinama života, samo od starijih slušamo ko je utemeljio naše Društvo i dao smernice razvoja pčelarstva ne samo kod nas nego i šire. Tada sam saznao da je pčelarski doprinos Ištvana Boršoša neprocenljiv i njegova aktivnost među pčelarima Novog Sada, Vojvodine, čitave Srbije i ondašnje SFRJ je za svaku pohvalu. Mi, sadašnja generacija pčelara, ponosni smo što smo imali takvog čoveka i pčelara i nikada to nećemo zaboraviti. Ostaće zabeleženo u Monografiji Društva.

Ištvan Boršoš je rođen 1927. godine u Senti, gde je završio školovanje. Učestvovao je u NOB-u, a 1947. godine demobilisan je kao podoficir. Zaposlio se u građevinskom preduzeću u Subotici i aktivirao u radu sindikata i Narodne omladine. 1949. godine, prelazi u Novi Sad gde radi na omladinskim pitanjima. Postaje glavni urednik lista „Ifjušag“, 1960. godine izabran je za potpredsednika Skupštine opštine Novi Sad, a potom i za predsednika Upravnog odbora Novosadske banke. Kao ljubitelj prirode, uz tasta počinje da upoznaje pčelarstvo. Povezuje se sa poznatim pčelarima Ljubišom Imbronovićem i Milanom Doroslovačkim, nabavlja pčelarsku literaturu, savremenu opremu i ubrzo povećava pčelinjak na 60 društava. Kupuje kamion i počinje intenzivno da se bavi selećim pčelarstvom.

Bio je veoma strpljiv, marljiv i pedantan pčelar. Vodio je evidenciju o svakom društvu, numerisao je svaku košnicu, pratilo razvoj i rojidelni nagon, higijenu u košnici i količinu izgrađenog saća. Na osnovu tih zapažanja, zaključio je da jedino mlade matice mogu da spreče rojibdu, te je svoj pčelarski staž

usmerio na proizvodnu maticu. Uvek se isticao konstruktivnim predlozima, a pamtićemo ga kao dobrog i iskrenog druga i savetodavca.

Prilikom formiranja Društva pčelara „Jovan Živanović“ 1973. godine postao je njegov prvi predsednik. Od tada se veoma aktivno uključuje u pčelarske organizacije Vojvodine, Srbije i SFRJ. Dao je veliki doprinos organizovanju pčelara u Vojvodini. 1974. godine učestvovao je u formiranju SPOV-a i postao prvi predsednik Izvršnog odbora Saveza pčelarskih organizacija Vojvodine. Ostaće upamćeno da je, zahvaljujući svojim organizatorskim sposobnostima, uspeo da okupi pčelare Vojvodine i za vreme njegovog mandata u Vojvodini je bilo 45 pčelarskih organizacija sa 3.100 članova i 89 hiljada košnica - što je gotovo i današnja slika pčelarstva u Vojvodini.

Bio je potpredsednik SPOS-a, predsednik Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije. Radio je na popularizaciji pčelarstva, uvođenju novih medonosnih vrsta bagrema i evodije, posebno facelije. U Sremskim Karlovcima, sa predstavnicima Mađarskog pčelarskog saveza zasadio je prvo stablo evodije na pčelinjaku Borivoja Živanovića, 1975. godine. Sa stručnjacima Poljoprivrednog i Veterinarskog fakulteta angažuje se na izradi programa pošumljavanja Fruške gore i Deliblatske peščare medonosnim biljkama. Radio je i na zaštiti pčela, a preko radija i televizije popularisao je pčelarstvo. Ištvan Boršoš je učestvovao u organizovanju i održavanju Prvog vojvođanskog savetovanja pčelara u Novom Sadu, 1976, kojem je prisustvovalo više od 750 pčelara iz svih društava u Pokrajini. Tada je usvojen Program razvoja pčelarstva SAPV od 1976. do 1983. godine, koji je rađen za osnovu 90.000 košnica, s ciljem da se dostigne 212.000 društava

1977. godine Ištvan Boršoš je izabran za predsednika Izvršnog odbora Skupštine Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije.

Tada sa Komisijom za poslovno udruživanje pčelara Jugoslavije i upravom Novosadskog sajma dogovara da se na Sajmištu izgradi objekat od 100m² za izložbe pčelarstva i pčelinjih proizvoda gde su učestvovali pčelari iz svih republika i pokrajina SFRJ. Jedan dan „na sajmu“ bio je posvećen Savetovanju pčelara. Uspeo je da nastavi tradiciju pčelara predratne Jugoslavije, u kojoj je održano osam Kongresa. Učestvovao je u organizovanju IX Kongresa SPOJ-a koji je održan 1979. godine u Osjeku. Tada je prikazana najsvremenija oprema koju su koristili pčelari Jugoslavije.

Na kongresu pčelara Jugoslavije 1987. godine, kao delegat Društva „Jovan Živanović“ bio je u radnom predsedništvu i podnosič referata o pripremi dvomatičnih društava za bagremovu pašu. Na tom Kongresu dodeljena mu je "Povelja za uspešno učešće u radu izvršnih organa SPOJ-a". Nositelj je mnogobrojnih povelja, diploma i zahvalnica kao i zlatne medalje SPOS-a „Zaslužni pčelar“.

Od 1973. do 1995. godine, kao iskusani i uspešan pčelar i predavač SPOV-a i SPOS-a održao je desetine predavanja u Vojvodini, Srbiji, Hrvatskoj i Sloveniji. Uređivao je pčelarsku rubriku u časopisu „Dobro jutro“, potom preuzima uređivanje pčelarske rubrike u listu „Feldnepi“ i priloge za poljoprivrednike u listu „Mađar So“. 1988. godine odlazi u penziju, ali je i dalje aktivan u pčelarstvu.

Uz tako plodan pčelarski život Ištvan Boršoš nikad nije zapostavlja porodicu. Uvek je imao vremena za suprugu Maricu i čerku Vericu, a kasnije i unuke. Znajući koliko su unucima značajne pažnja i ljubav, 1995. godine odlazi u Toronto, a 60 pčelinjih društava sa vikendicom ostavlja pčelarima koje je ratni vihor u Bosni doveo u Novi Sad. Ovaj humani gest ukazuje na njegovu nesebičnost i plemenitost....

Otišao je na večni počinak među anđele, da ga čuvaju!

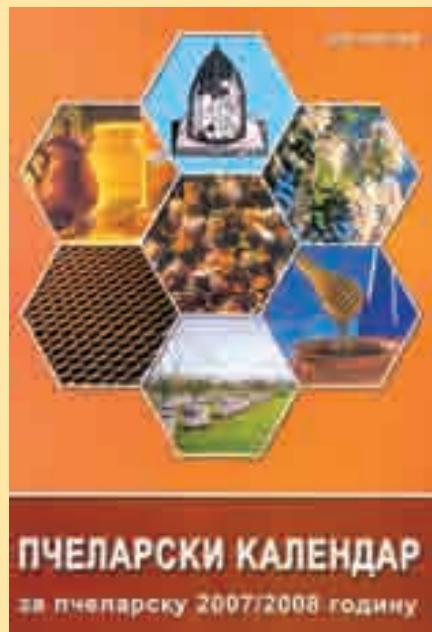
Neka mu je večna slava i hvala!

6. jul 2007.

DP «Jovan Živanović»
Novi Sad

PČELARSKI KALENDAR

Početkom avgusta, na pčelarsku Novu godinu, već drugi put bijeljinski izdavač "Biznis klub" brojnim pčelarima Republike Srpske, ali i šireg okruženja, darovao je vredni specijalizovani godišnjak – "Pčelarski kalendar za 2007/8. godinu".

Prošlogodišnji prvenac bio je prihvaćen bolje nego što su i najveći optimisti očekivali, delom zbog vrlo skromnog pčelarskog izdavaštva, a ponajviše zbog znalački odabrane koncepcije. Ovogodišnji kalendar, a s razlogom očekujemo da će se pojavljivati pred čitaocima svake godine, rezultat je predanog celogodišnjeg rada tima stručnjaka iz nauke i vrsnih pčelara Kladnja, Tuzle, Bijeljine, Višegrada, Srbije, Slovenije, Hrvatske ... Uređivački i tehnički odlična knjiga na 237 strana nudi obilje tekstova: od kalendarskog dela po mesecima, o životu i gajenju pčela, pčelarstvu u svetu, o pčelinjoj paši i ishrani pčela, bolestima, štetočinama i trovanju pčela, apiterapiji, proizvodima do iscrpnog adresara internet adresa na našem jeziku i odabaranih recepata na bazi pčelinjih proizvoda.

Ovu izvanrednu knjigu možete naručiti i kod nas, telefonom na brojeve 021/511-328, 064/1289-476, ili putem elektronske pošte na dejailic73@neobee.net.

D.K.

**MEĐUNARODNI
SAJAM
PČELARSTVA
„SOMBOR 2007“****1. septembra 2007.
u gradskoj hali
„Mostonga“
u Somboru****01.09.2007.**

10,00

11,30

20,00

SAVEZ PČELARSKIH ORGANIZACIJA SRBIJE
SAVEZ PČELARSKIH ORGANIZACIJA VOJVODINE
REGIONALNA PRIVREDNA KOMORA SOMBOR
OPŠTINE ZAPADNOBAČKOG OKRUGA: Sombor, Apatin, Odžaci i Kula
PČELARSKA UDRUŽENJA ZAPADNOBAČKOG OKRUGA
PČELARSKO UDRUŽENJE „Bačka“ SOMBOR

IZVOD IZ PROGRAMA SAJMA

svečano otvaranje
predavanje iz oblasti pčelarstva
zatvaranje Sajma

Predavači su eminentna imena iz naše zemlje.
Postavka eksponata i prodajnih mesta u gradskoj hali „Mostonga“ održaće se
31. 08. 07. od 17,00 do 21,00 i eventualno 1. 09. 07. od 6,00 do 8,00.
Molimo vlasnike interesantne pčelarske literature i autore knjiga da prijave
učešće na izložbenom štandu pčelarske literature.

PISMENE PRIJAVE ZA UČEŠĆE NA SAJMU DOSTAVITI NA ADRESU:

**PČELARSKO UDRUŽENJE „BAČKA“
25000 SOMBOR
VENAC PETRA BOJOVIĆA BR. 7**

Prijava treba da sadrži:
Ime i prezime, odnosno naziv firme izлагаča, adresu i kontakt telefon,
potreban izložbeni prostor u metrima kvadratnim, sa kratkim opisom eksponata.
Izлагаči su dužni da se pridržavaju Pravilnika Sajma.
Naknada za učešće na Sajmu je 500 dinara po metru kvadratnom – tezge, plus
1.000 dinara ako tezgu obezbeđuje organizator.

Naknada se uplaćuje na račun broj 355-1044139-35 kod Vojvođanske banke GF
Sombor
Primerak uplatnice dostaviti s prijavom Udrženju.
Plaćanja su oslobođeni svi čije učešće nije komercijalnog karaktera.
Firma, ime i logotip učesnika ili izčagača čija prijava bude prispela do 10.8.2007
godine biće objavljena u Programu i katalogu Sajma.
Sve ostale informacije možete dobiti od Nebojša Filipovića telefonom na broj
064/4125-28 ili od Slobodana Kanurića, 063/713-15-52.

Organizacioni odbor

MEĐUNARODNI SAJAM PČELARSTVA U SOMBORU

Na području zapadnobačkog okruga (opštine Apatin, Odžaci, Kula i Sombor), više od šest stotina pčelara organizovano je u desetak društava, koji raspolažu sa više od pet hiljada pčelinjih društava. To je dalo ideju pčelarima PU „Bačka“ u Somboru i ostalim pčelarskim udruženjima u Jugoslaviji, da organizuju prvu izložbu pčelarstva od 7. do 9. juna 1974. godine u gradskoj hali „Mostonga“ u Somboru. Ona je pobudila veliko interesovanje pčelara i građanstva širom tadašnje velike Jugoslavije. Njeno organizovanje je nastavljeno i 1975. godine, održana je od 12. do 14. septembra, a 1976. od 24. do 26. septembra da bi 1977. ova manifestacija prerasla u Prvi specijalizovani sajam pčelarstva u Jugoslaviji. Te davne 1977. sajam je održan 23. septembra u hali „Mostonga“ u Somboru.

1978. godine, od 8. do 10. septembra organizovan je I MEĐUNARODNI SPECIJALIZOVANI SAJAM PČELARSTVA U JUGOSLAVIJI Sombor-78. Od tada pa sve do 1986. godine sajam se redovno održavao u Somboru, ali potonja dešavanja u bivšoj Jugoslaviji, ostavila su traga i na njegov kontinuitet i pčelarstvo uopšte.

Posle pauze od 17 godina pčelari i pčelarstvo zapadnobačkog okruga smogli su snage da ponovo, 2003. godine, donesu odluku da se sajam organizuje svake godine, poslednjeg vikenda u avgustu.

Od 29. do 31. avgusta 2003. organizovan je Međunarodni sajam pčelarstva, Sombor - 2003. koji je po oceni mnogih bio veoma uspešan i dao snagu i motivaciju pčelarima da nastave da ga održavaju.

2004. godine Sajam je održan od 27. do 29. avgusta, a 2005., 27. i 28. avgusta.

Prošle godine Međunarodni sajam pčelarstva održan je 26. i 27. avgusta u gradskoj hali „Mostonga“ u Somboru. Otvorio ga je predsednik SPOS-a Živoslav Stojanović, a dobrodošlicu pčelarima poželeo je i gradonačelnik Sombora dr Jovan Slavković.

Pčelarska udruženja ZBO, Regionalna privredna komora Sombor, opštine Sombor, Kula, Apatin, Odžaci, SPOS i SPOV Međunarodni sajam pčelarstva u Somboru organizuju sa sledećim ciljevima: da se na jednom mestu u gradskoj hali „Mostonga“ u Somboru pčelari i ljubitelji pčelarstva upoznaju sa prošlošću i novinama u pčelarskoj industriji; da se omogući

svim pčelarima da se na jednom mestu snabdeju potrebnom pčelarskom opremom direktno od proizvođača; da upotpune svoje znanje na predavanjima najcenjenijih imena pčelarske nauke i prakse u zemlji i inostranstvu. Ovaj sajam građanima pruža mogućnost da se snabdeju medom i pčelinjim proizvodima, direktno od proizvođača.

SAJAM MEDA „RUMA 2007“

31.08.2007.

8,00 -10,00

10,00- 20,00

01.09.07.

8,00-20,00

9,00-10,00

10,00-13,00

02.09.07.

8,00-20,00

Društvo pčelar „Nikola Mileusnić“ u Rumi tradicionalno, i ove godine, od 31. avgusta do 2. septembra organizuje Sajam meda „Ruma 2007“ sa savetovanjem pčelara. Sajam će biti održan na Gradskom trgu, a savetovanje u sali Kulturnog centra, takođe na Gradskom trgu.

PROGRAM SAJMA MEDA „RUMA 2007“

GRADSKI TRG

Postavljanje štandova izlagača pčelinjih poizvoda, opreme i lekova za pčelarstvo
Prodajna izložba

GRADSKI TRG I SALA KULTURNOG CENTRA

Prodajna izložba
Prijem gostiju, svečano otvaranje Sajma i zabavni program
Savetovanje pčelara
Predavači:
Prof. dr Jovan Kulinčević, predavač SPOS-a
- Selekcija i metode odgajanja matica u API centru
Rajko Pejanović, velepčelar i predavač SPOS-a
- Kraj sezone na pčelinjaku - jesenji radovi
Branislav Đuričić, velepčelar iz Šapca
- Tehnika pčelarenja AŽ košnicom uz primenu grejanja

GRADSKI TRG

Prodajna izložba

Ulag za savetovanje je besplatan.

Prijave za Sajam „Ruma 2007“ dostaviti najkasnije do 20. 08.07. na adresu DP „Nikola Mileusnić“, 22400 RUMA, Železnička 22, ili na navedene kontakt telefone.

Kotizacija za izlagače pčelinjih proizvoda je 1.000 dinara, a cena za izlagače opreme 1.500.

Izlagači sami obezbeđuju štandove-tezge.

Prodavati se mogu pčelinji proizvodi sa kvalitetom predviđenim Pravilnikom o kvalitetu meda i drugih poizvoda i potrebnim analizama meda za 2007. godinu. Izbor učesnika, određivanje prodajnih mesta i propozicije odrediće Organizacioni odbor Sajma i sa njima upoznati izlagače.

Kontakt telefoni:

Stanimir Javorac - 022/423 340 i 063/73 53 539

Stanoje Petković - 022/429 251 i 063/70 74 816

Slobodan Đurđević - 022/424 921 i 063/84 98 276

**Predsednik
ORGANIZACIONOG ODBORA
Stanimir Javorac**

TREĆU IZLOŽBU PČELINJIH PROIZVODA

„KLADOVO 2007“

Izložba će biti održana 8. septembra 2007, na prostoru ispred zgrade DPO opštine Kladovo. Izložba je privrednog, ekonomskog i turističkog karaktera.

Svečano otvaranje je u 10,00, a pokrovitelj je predsednik SO Borislav Petrović.

Prijave za učešće dostaviti do 1. septembra na adresu: Društvo pčelara Kladovo, 19320 KLADOVO, ul. 22. septembar bb (zgrada DPO) ili telefonom na broj: 019/807 727, od 8,00 do 12,00 sati.

Više informacija možete dobiti kod predsednika Društva Ljubomira Čolevića, 019/801 636 posle 18,00 sati.

Prijava treba da sadrži ime i prezime izlagača, adresu, telefon, naziv firme.

Za izlagače meda, proizvoda i opreme naknada od 200 din. uplaćuje se blagajniku Društva, na dan izložbe.

Izlagač sam obezbeđuje štand-tezgu i za nju plaća zakupninu.

Pčelari iz opštine Kladovo, koji nisu članovi Društva, neće moći da izlažu svoje proizvode.

Postoji mogućnost da se tog dana organizuje okrugli sto sa savetnikom za stočarstvo u Ministarstvu za poljoprivredu Nenadom Terzićem i predsednikom SPOS-a Živoslavom Stojanovićem.

Informacije o smeštaju i boravku u Kladovu možete dobiti od Turističke organizacije telefonom na broj 019/801 690.

PREDSELDNIŠTVO
Društva pčelara
KLADOVO

DANI PČELARSTVA ŠUMADIJE 2007

Društvo pčelara Kragujevca 7. i 8. septembra 2007. godine, u pešačkoj zoni u centru grada, pod pokroviteljstvom Skupštine grada, organizuje tradicionalnu izložbu „Dani pčelarstva Šumadije 2007“.

Izlagači obezbeđuju štandove-tezge i potvrde o ispravnosti pčelinjih proizvoda.

Čuvanje eksponata između dva dana je obezbeđeno.

Svečano otvaranje izložbe zakazano je za petak, 7.septembar, u 10,00 sati.

Pozivamo sve izlagače pčelinjih proizvoda,pribora, opreme, literature i starih eksponata da se blagovremeno prijave na adresu: Društvo pčelara Kragujevac, 34000 Kragujevac, Save Kovačevića 2, ili telefonom na broj: 034/331 848.

*Predsednik Društva
R.Kostadinović*

**Samo moćna sredstva
mogu spasiti
naše pčele!**

**SUPERSTRIPS
VAROZAN
APIHELT**

**Apivet, Novi Sad
Pogon Ljukovo
(022) 55-11-44, (063) 506-332**

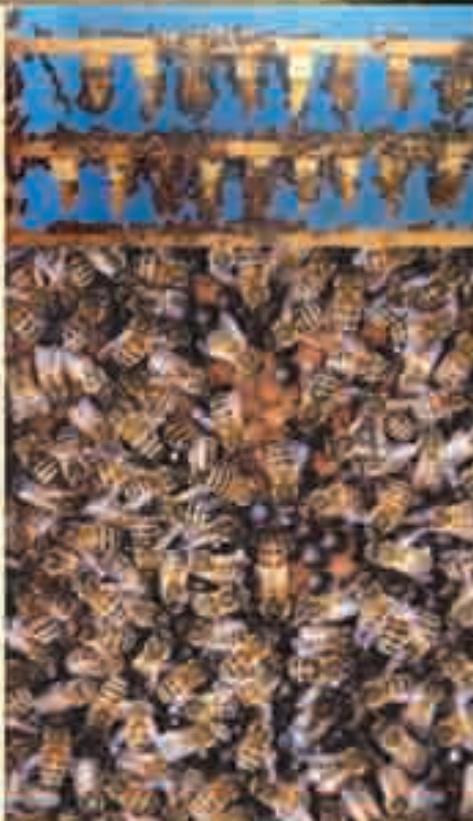

CENTAR ZA SELEKCIJU I REPRODUKCIJU MATICA TIMOMED D.O.O. Knjaževac

19350 Knjaževac • Kej Veljka Vlahovića 7a
tel.: 019 732-330, 732-872, 730-721
fax: 019 732-485 • e-mail: timomed@ptt.yu

Slike su u potpunosti do proučavanja & izvozne za cene
prodaje i ne mogu biti koristne za komercijalnu
izdelivanje. U svim slučaju maticu mora imati
mora da je kontrolisana s vremenom na kvalitetu.

VRŠIMO PRODAJU:

SELEKCIIONISANIH MATICA
(u periodu od 15.05.2007. god.)

PAKETNIH ROJEVA

Isporuka matica vrši se
po redosledu uplata

Kontakt telefoni:

"Timomed":

063 27-37-606 (Aneta) i 019 730-721 (Milan)

Prodavnica u Zaječaru:

019 424-420 (Dušica)

Repro stanica u Zaječaru:

064 83-45-232 (Branislav Jovanović)

Prodavnica u Negotinu: 019 545-323 (Zlatica)

Prodavnica u Sokobanji: 018 833-569 (Nela)

Prodaja u Beogradu: 064 414-0542 (Svetlana)

**Vršimo otkup meda i
ostalih pčelinjih proizvoda!**

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИ СА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

"Матица Стојановић"

Тимочка 6, 36103 Рибница, Краљево
телефон/факс: 036 37 53 36
моб. тел. 063 80 333 59, 064 44 61 911
e-mail: pcelica@zzz@yahoo.com

5

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ

МАТИЦЕ

Обележавање матица по захтеву купца боја/број.
Испорука по редоследу пријаве.
ЗА ВЕЋЕ КОЛИЧИНЕ ОДОБРАВАМО ПОПУСТ!

РЕГИСТРОВАНИ ПРОИЗВОЂАЧ МАТИЦА

РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ 420-01-00139/2004-04
ПАКЕТНИ РОЈЕВИ - РОЈЕВИ НА ЛР - РАМУ

Karolji
Nektar

- Bečeј -

Vlasnik: Laso Karolji
21220 Bečeј, Udarnička 40
Telefon: 021-817-274
mobil.: 063-7754-048
Email: karoljin@sojanet.co.yu

- *IZRADA I PRODAJA SATNIH OSNOVA SA 20% ЗАШТИТЕ OD VAROE
- *ZAMENA I ODKUP VOSKA I STAROG SAČA
- *LEKOVI ZA ПЧЕЛЕ ПЧЕЛАРСКИ ПРИБОР I OPREMA
- *IZRADA SVEĆA
- *POGAČA ZA PREHRANU ПЧЕЛА
- *BAGREMOV, LIPOV, LIVADSKI I SUNČOKRETOV MED
- *ODKUP MEDA I PROPOLISA
- *BIO PROGRAM OD MEDA

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИСА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

"Петица Стојановић"

Тимочка 6, 36103 Рибница, Краљево,

тел. 036 37 53 36 моб. тел. 063 80 333 59, 064 44 61 911, pcelicazzz@yahoo.com

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ МАТИЦЕ

РЕГИСТРОВАНИ ПРОИЗВОДАЧ МАТИЦА РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ 420-01-091382000-04

НАШИ ПРОИЗВОДНИ КАПАЦИТЕТИ: - ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ 700 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА СА КАПАЦИТЕТОМ РЕПРОДУКЦИЈЕ 6000 МАТИЦА И 300 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР РАМУ.

- РЕПРОСТАНИЦЕ: 3800 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА СА КАПАЦИТЕТОМ РЕПРОДУКЦИЈЕ 5500 МАТИЦА И 3500 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР И ДБ И ФАРАР РАМУ

РЕПРО СТАНИЦЕ

- МИОДРАГ РАДОСАВЉЕВИЋ
Ваљево, тел. 014 220 113, 064 296 18 78
- ЗОРАН КОСТИЋ
Крупањ, тел. 015 681 253, 063 772 62 08
- МИЛАН ЈЕВТИЋ
Опарић, 035 722 564, 063 895 86 08
- РАДЕ МАРЈАНОВИЋ
Бајина Башта, 063 817 39 09
- ПЧЕЛИЊАЦИ МИРИЋ
Белановица, 014 89 769, 063 807 61 42
- ИГОР ИВОВИЋ
Крагујевац, 063 63 00 29
- ПЧЕЛАРСТВО АРСИЋ
Течић - Рековац, 035 723 347, 063 775 75 06
- ПЧЕЛИЊАЦИ ТАНАСКОВИЋ
Дудовица, 011 818 60 41, 063 80 18 358
- МИТРОВИЋ МИЛАН
Крушевачац, 037 455 035, 064 38 32 561
- СТАНИСЛАВ ВЕНЕР
Купиново, 064 375 50 74
- „МЕДЕНА“, Зоран Ђурић
Меховине, 015 518 532, 063 89 50 610
- ДРАГАН ЈЕВТИЋ
Милија Ратковић

ПЧЕЛИЦА
КРАЉЕВО

BRZO-LAKO-KVALITETNO !

Prodajem prese za bušenje ramova sa automatskim utiskivanjem biksni u ram.

-Biksne za ramove 3x7 mm

-Prohrom-inox žicu za ramove 0.4 i 0.45mm

-Američke razmake za ramove

Otključaje i ubrzaje sebi posao oko odlažanja ramova.
Žica se lako i dobro zateže jer se ne useca u drvo,
a vogak se ne izvrtuje

031/894-331

895-176

Šendeković

2007. бр. 1
Српски пчелар

Документација и информације

SRPSKI PČELAR

Извлеку из Књиге о пчелама, јаконе пчелске културе и већ

- 1. ПАРН ПАКЕТ ПОДСУПЕЛСКЕМ РОГЛЕНБЕМ "Srpski pčelar"
- 2. Оличење пчелске културе и пчеларства у првим годинама
- 3. О пчелијим данима и пчеларима
- 4. Свеобзидније пчеларске посавете
- 5. Пчеларске алате, пчеларске сировине
- 6. О пчеларском постапању при добре врхунске пчеларске исхране
- 7. Слике пчеларске и фотографије које су се најчешће користиле у нашим издањима ради заштите и пропаганде пчеларства

Годишња стручна: 100.000 динара

Пријем уређен: 100-7015534

Симонополе - Јадранска

ВимМак - Грађевинско стручје "Дунавска" - Београд

С. Зубаревић - 20

Цетији - Чачак

Симонополе - Печатни радило за пчеларством, објект

и објекти у којима се праве пчеларске исхране и сировине

Ставио - издавач-редактор (Dragošević Ilić Šeši)

Тел: (011) 281 655; 063 42 37 18

VAŽNO OBAVEŠTENJE

Molimo Vas da oglase i reklame dostavite do 15. u mesecu.

Redakcija

MATEX

ŠABAC, Mišarska 15, tel./fax 015/335-274
mob. 064/1341-935

TIMOVAR®

ad us. vet.

EKOLOŠKI LEK

za suzbijanje VAROE DESTRUCTOR
Koristi se tokom cele godine!

MATISAN®

ad us. vet.

Lek za uspešno
suzbijanje
VAROE DESTRUCTOR

MEDNA POGAČA

MEDENKO . O

MEDENKO . A

MEDENKO . F

MEDENKO . F1

Forsamat

Kobaltno-Vitaminski
kompleks za
stimulisanje Matice

AMITRAZ

500 SET

ad us. Vet.

Za suzbijanje
VAROE DESTRUCTOR

**OKSALNA
KISELINA**

85%
Mravlja
kiselina

Za suzbijanje VAROE DESTRUCTOR i
dezinfekciju košnica.

Tegle za med

vuplast

PET

ambalaže
300 gr.
500 gr.
700 gr.
1500 gr.
3000 gr.

Bornji Milanovac, Gornja Vibava, Kragujevacka 66.

tel: 032 716 627, faks: 032 720 750, mob: 063 606 818

**100 %
pravljeno**

златна медаља за квалитет
са Новосадског сајма.

Пчеларска радија

НЕКТАР

Крагујевац

Телефон, факс
034/371 501

Производња погача
034/562 296

Производња воска
034/334 599

Мобител: 063/640 144

- израда и продаја сатних основа
- замена и откуп воска
- израда погача за прихрану пчела
- откуп меда и прополиса
- продаја

www.nektarkg.com

nektarkg@eunet.com

METALOPLASTIKA

Sve vrste ambalaže
za med...

VRNJAČKA BANJA • tel. (036) 631-128, 631-487, 631-677 • www.metaloplastika.com

PAKETNI ROJEVI

ROJEVI NA DB I URBANU

SLATE GRADENJE MATERIJALI

PČELARSKA PREDMONTA

DOKASI LIVCI PREDMETI

ПЧЕЛАРСТВО "VARŠIĆ"

ТЕЋИЋ • REČOVAC

ПЧЕЛИЦА
КРАЉЕВО

ПРОДУКЦИЈА ПЧЕЛАРСТВО

ПЧЕЛАРСТВО "VARŠIĆ"

065-723-647, 063-775-75-06

ALAT, OPREMA I PRIBOR ZA ПЧЕЛАРСТВО

szpr **DRAGAN** - ŠABAC

15353 Majur, Vere Blagojević 26. tel: 015/377-009; 063/233-813

Proizvodimo pribor za vrcanje, пчеларски прбор и заштитну опрему

Uzamljena maticna rešetka
na idealnom ramu od
6 mm sa pomoćnim letom.

Novo: Olakšajte sebi rad.
Bez dodatnih pravakki
postavite električni pogon
na vašu centrifugu.

* НАШЕ ПЧЕЛАРСКО ИСКУСТВО И ИНЖЕНЕРСКА ТЕХНОЛОГИЈА СУ У СЛУŽBI САВРЕМЕНОГ ПЧЕЛАРСТВА *

SA "DRAGAN"-ом јЕ ЛАКШЕ ПЧЕЛАРИТИ.

vlasnik
ing. Dragan Đurić
пчелар

Д.О.О.
„СМАНА ПРОМЕТ“

Производи, откупљује, пакује и пласира
мед и остале пчелиње производе
 преко трговине широм Србије

11319 Крњево, Бул. ослобођења 16
тел: 026/821-080; 064/864-20-19; 064/864-20-21
E-mail: smana-promet@ptt.yu

PROIZVODNJA I PRODAJA košnica DB, LR i elemenata košnica (podnjača, nastavaka, zbegova, krovova) cele sezone!
Boban Jevtić, Kruševac.
Tel: 037/887 471; 064/35 84 037

PRODAJEM POLEN. Miroslav Hemela, Šid.
Tel: 022/711 411; 064/4169 447

Najkvalitetniji, najjeftiniji eko- dekristalizator meda.
Tel: 063/563 189; 022/553 753

Prodajem ovogodišnja društva na LR ramovima i AŽ Grom nukleuse.
Tel: 022/610 094; 063/7502 442

Prodajem 10 novih LR košnica,
30 evra komad.
Tel: 022/268 138; 064/63 87 424

Dadan - Blat košnice, sa ili bez pčela, prodajem.
Tel: 064/408 1117

POLEN, 40 nastavljača LR sa hvatačima polena. HITNO.Tadić
Tel: 022/714 807

Prodajem povoljno pčelinjak AŽG sa vozilom.
Tel: 065/5534 230; 021/824 220

POLEN, poliflorni, u svim bojama, sa Kukavice,
sušen. Zvonko Vasić
Tel: 016/52 248; 063/418 096

POLEN –SNAGA PRIRODE, POLIFLORNI, U SVIM BOJAMA. Zvonko Vasić,
Tel: 016/52 248; 063/418 096

Najsavremenije skupljače polena i hvataljke rojeva
šaljem pouzećem. Jevđović,
Tel: 034/340 785; 063/717 9876

Pčelari zainteresovani za sušionik polena, pozovite Jevđovića!
Tel: 034/340 785; 063/717 9876

Papirići za dimljenje protiv varoe – lično ili
pouzećem. Filipović – Užice.
Tel: 031/513-687, 563-882,
524-172 (u prodavnici), 063/639-424

Prodajem pčelinja društva na LR ramovima, rojeve
pčela i med.
Tel: 015/662-737, 063/7810-131

Otkupljujem vosak, droždinu (voskovarinu) i sače.
Peđa, Leskovac.
Tel: 064/613-31-78, 016/281-674

Kupujem vosak, voskovarinu (droždinu). Ignjatović
Mijomir, Požarevac.
Tel: 012/213-532

Prodajem PVC matične rešetke, hranilice 2,5 litra,
bežalice, boksese, kaveze, bežalica za leto.
Tel: 014/222-700, 064/65-11-500

Najsavremenije skupljače polena i hvataljke rojeva
šaljem pouzećem. Jevđović.
Tel: 034/340-785, 063/717-9876

Kompletne rojeve i med prodajem neprekidno.
Kovačević.

Tel: 063/842-61-87, 064/490-44-95

Prodajem polen. Nikola Vorkapić,
Kneza Miloša 27A, Šid.
Tel: 022/711-021

Prodajem polen. Goran Jovanović,
Svetozara Markovića 31, 22240 Šid.
Tel: 022/710-538

Prodajem polen. Stefanović Petar, Šid. Tel: 022/710-
453, 064/37-18-015

Povoljno prodajem kvalitetan polen.
Tel: 063/556-131, 022/710-539

Prodajem polen i med. Narandžić Milan, Šid. Tel:
022/710-998

Prodajem med i polen. Božendić Rajko, Šid. Tel:
022/710-619

Prodajem med i polen. Božičković Drago, Šid.
Tel: 022/710-379, 064/33-99-417

	Dimilica Cr sa kožnim mehom		Nitne 50g		Kavez za matice		Kineska igla za presađivanje larvi
	1.500,00		278,00		35,00		150,00
	Pčelarski nož		Nož za otklapanje zupčasti Cr		Matična rešetka PVC		Komplet - Ručni valjci za proizvodnju satnih osnova - 1 i 2
	160,00		555,00		200,00		98.000,00
	Veštački matičnjaci		Viljuška		Košnica		Vrcaljke
	5,00		132,00		od 3.432,00		od 6.160,00

* Cene su sa uračanatim PDV-om

* Proizvodimo po Vašoj narudžbini:

- pakerice, duplikatore i kante za med i ostalu opremu za uspešno pčelarenje

* Obezbeđujemo prevoz do kupaca

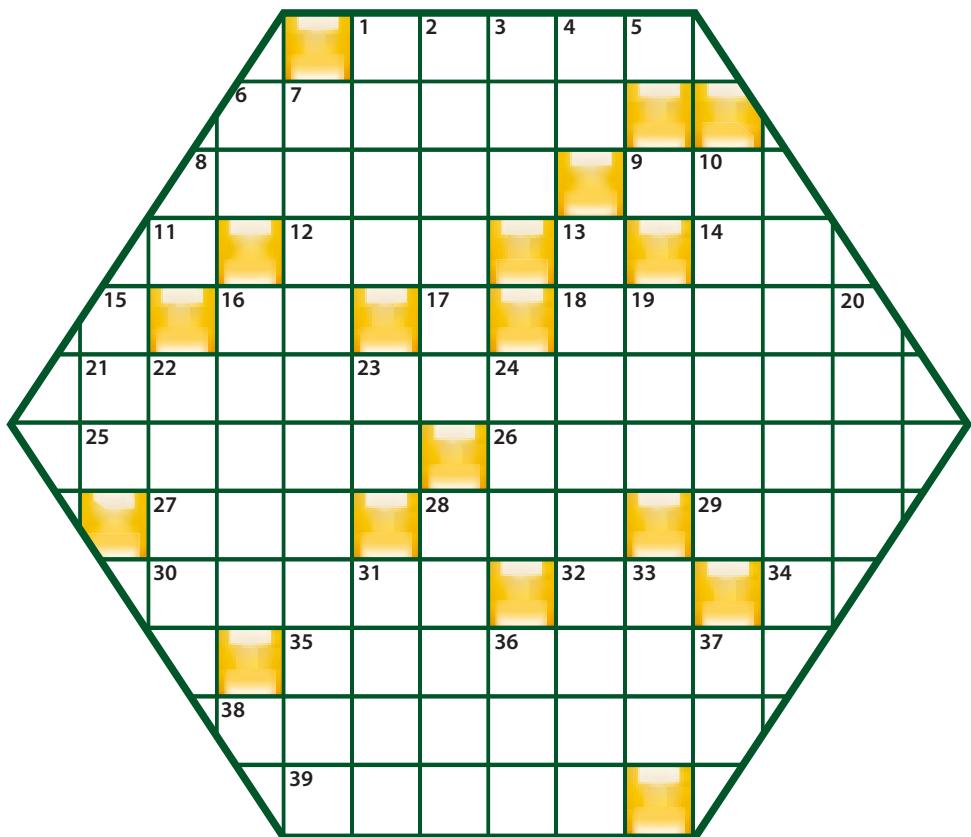

Pčelarska kompanija 37240 Trstenik, Pana Đukića 2/2

ROJ

Tel/fax: (037) 714-232,
717-600, 723-561, 723-579,
(063) 843-87-39

e-mail: roj@ptt.yu, www.roj.co.yu

Vodovoravno: 1. Jedan sastajak KAS-81, 6. Dan sa dosta atm.taloga, 8. Karakteristika rečnog puta, 9. Javno preduzeće, 11. Obim, 12. Reka u Nemačkoj i Francuskoj, 13. Suglasnik, 14. Dva suglasnika, 15. Prvo slovo azbuke, 16. Put (mađ.), 17. Oznaka za površinu, 18. Potvrda, 21. Ime i prezime poznatog pčelara, predsednika jednog od naših najvećih DP, 25. Lik iz dela našeg nobelovca 26. Testovi, 27. Godina (lat), 28. Naša uzrečica, 29. Ne (mađ.), 30. Žensko ime, 32. Autooznaka Niša, 34. Zapremina (skr.), 35. Ime poznatog srpskog junaka, 38. Lik iz crtanog filma, 39. Naš granični prelaz.

Vertikalno: 1. Reka u Crnoj Gori, 2. Marame, 3. Ind. biljka, 4. Reka u Austriji, 5. Suglasnik, 6. Samoglasnik i suglasnik, 7. Ime i prezime predsednika Balkanske pčelarske federacije, 8. Reka u Italiji, 9. Suglasnik, 10. Grad u Bugarskoj u kome se održava poznata pč.manifestacija, 13. Prezime predsednika Apimondije, 15. Grubo sukno, 16. Vrsta obroka, 19. Let (franc.), 20. Muško ime, 22. Pokazna zamenica, 23. Autooznaka Pančeva, 24. Obor, 28. Predeo u Vojvodini, 31. Roman Emila Zole, 33. Industrija kugličnih ležajeva, 36. Konji, 37. Dva ista suglasnika, 38. Suglasnik.

U sledećem **broju**:

Tema: Zašto **nestaju** pčele

Suncokret nas izdao?

"**Sunce moje**"

"**Pčela kao sudbina**"

Šta mogu **karlovački bogoslovi**

Zlatna pčela,
RIOS i
Kraljica meda
žele Vam srećne
Novogodišnje i
Božićne praznike,
kao i medim i
uspešnu
2007. godinu

ЗЛАТНА ПЧЕЛА

34210 Rača Kragujevačka, Karadorleva br. 2
tel. 034/752-189, 063/740-49-28, 063/721-05-55

Programsko-digitalna kasetna
Vrata (GDB ili RLR) i sve ostale

Zatvaraći leta 2004. godine - 2005. godine

AKCIJSKA ! PRODAJA POLEN 600 din/kg

Polen : pakovanje:

100g - 200gr.
500g - 1000gr.

Svi likovi za pčele

 EVROTOM

-IZRADA I PRODAJA
SATNIH OSNOVA
-ZAMENA, OTKUP VOSKA
I STAROG SAČA
-PČELARSKI PRIBOR
I OPREMA

-KOZMETIKA I
HUMANA MEDICINA
Na bazi pčelinjih
Bijskih aktivnih
materija

SRBIJA , 22400 RUMA , Kraljevačka 46
Tel: ++381 22 479 569 , fax: ++381 22 471 675
E-mail: evrotom@hotmail.com
<http://www.evrotom.com>

BUGARSKA , SOFIJA
Tel/fax: ++359 2 84 031 33
BiH , 76100 BRČKO , Semberska 12
Tel/fax: ++387 49 340 443